

A média és a polarizáció Európában: stratégiák a helyi szakembereknek a problémás híradások kezelésére

Szerzők: Kelsey Bjornsgaard és Simeon Dukić, a RAN külső szakértői

Radicalisation Awareness Network

RAN
Practitioners

A média és a polarizáció Európában: stratégiák a helyi szakembereknek a problémás híradások kezelésére

JOGI NYILATKOZAT

A dokumentum az Európai Bizottság számára készült, azonban kizárólag a szerzők nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem vonható felelősségre közzétételéhez kapcsolódó semmilyen következményért sem. Az interneten további információkat találhat az Európai Unióról (<http://www.europa.eu>).

Luxemburg: az Európai Unió Kiadóhivatala, 2023

© Európai Unió, 2023

Az Európai Bizottság dokumentumai további felhasználásának szabályait a bizottsági dokumentumok további felhasználásáról szóló, 2011. december 12-i 2011/833/EU bizottsági határozat (HL L 330., 2011.12.14., 39. o.) határozza meg. Hacsak erről másképp nem rendelkeznek, a jelen dokumentum további felhasználása a Creative Commons 4.0 (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) licenc alatt történhet. Ez azt jelenti, hogy a további felhasználás a forrás és az esetleges módosítások feltüntetésével engedélyezett.

Azon elemek használatához vagy sokszorosításához, amelyek nem az Európai Unió tulajdonában állnak, az adott jogtulajdonos közvetlen hozzájárulása szükséges.

A technológiai, gazdasági, társadalmi és politikai erők hatására a média drámai átalakuláson ment keresztül. Az új évezred kezdetén optimizmus jellemezte a médiában esetlegesen bekövetkező demokratikus változásokat, amelyek nagyobb hozzáférést és hatalmat biztosítottak a felhasználóknak. Azonban több mint 20 év elteltével a demokrácia negyedik pillérét dezinformációk, széttöredezettség, bizalomhiány és a fogyasztók kimerültsége sújtja. Az egymást követő válsághelyzetek korszakában vajon előmozdítja-e a média a polarizációt és az szélsőségesítést Európában? Ez a tanulmány a médiának a polarizáció és a szélsőségesítés előmozdításában betöltött szerepét vizsgálja, valamint arra a kérdésre keresi a választ, hogy a helyi szakemberek miként építhetik be a munkájukba a médiát felhasználó stratégiát az erőszakos szélsőségesítés megelőzésével és leküzdésével kapcsolatos terveikbe.

Bevezetés

A médiába (vagy más néven hírmédiába) beletartozik a „hagyományos média” (nyomtatott újság, rádió és televízió) és az „új média” (amelyet online weboldalakon, mobilalkalmazásokon keresztül és a közösségi médiában tesznek közzé) is. A média a formátumtól függetlenül az információs környezet kritikus része, mely nagyban felelős a politikai és a társadalmi problémák keretezéséért és a közönség tájékoztatásáért a fontos eseményekről, közben gyakran formálva is, hogyan vélekednek a kulcsfontosságú kérdésekről. Ezáltal az, hogy az emberek milyen forrásból tájékozódnak, jelentősen befolyásolhatja, mit gondolnak az eseményekről, és milyen képet alakítanak ki a társadalomról. A médiának rendkívül nagy a befolyása, így amint a mediakörnyezet egyre töredezettebbé, a dezinformáció pedig egyre áthatóbbá válik, kritikus fontosságú lesz, hogy megvizsgáljuk, milyen szerepet tölt be a média Európában a polarizáció, a populizmus és a szélsőségesítés elmélyítése szempontjából, valamint hogy felvázoljuk, hogy a jogalkotók és a szakemberek mit tehetnek, hogy leküzdjék mindezt.

A **polarizáció** az ideológiai szélsőségekkel szembeni vélemények eltéréseként határozható meg, amely egy adott állapotként és időbeli folyamatként is felfogható.¹ Egyfajta viselkedésformaként is értelmezhető: így jellemezhető például az, ahogy emberek egy csoportja egy adott tevékenység köré tömörül, például egy adott hírcsatorna nézése.²

A polarizáció eredményeként az emberek feketén-fehéren látják az összetett társadalmi problémákat, valamint élesen ellentmondanak és vitáznak azokkal, akik az övéktől eltérő nézőpontot vallanak. Ezek az összetűzések különböznek a szokásos nézeteltérésektől, és nem szabad összekeverni azokkal, ahol az emberek bemutatják a különböző nézőpontjaikat, és érvelnek is mellettük. A fontos kérdésekről való diskurzus hasznos; azonban az ellenkező nézőpontú csoportok kirekesztése (ez a trend gyakori a polarizált közegekben) megnehezíti a demokratikus környezetben végbemenő értelmes vitát.

A polarizáció komoly megosztottságot okoz a társadalomban, amely – bár nem mindig – megfelelő környezetet teremthet a szélsőséges ideológiák és mozgalmak elterjedéséhez.³ A szélsőségesítés a polarizációból merít erőt, mivel egy felsőbbrendűségeen alapuló hitrendszer támogat, valamint előmozdítja az identitásalapú „belső csoport” és a „mi és ők” ellentétén alapuló „külső csoport” közötti ellentétet.⁴ A küzdelem során a „másikat” gyakran dehumanizálják; ez pedig kiegészül a lenéző és gyűlölettel teli nézőpontokkal és tevékenységekkel.⁵

A szélsőséges ideológiákban hívő emberek nagy része nem támogatja az erőszak alkalmazását. Akik azonban támogatják, súlyos kockázatot jelentenek a közösségek biztonságára, míg azok, akik nem, hozzájárulhatnak a társadalmi kohézió további széttöredezéséhez. Tehát annak ellenére, hogy a polarizáció és az (erőszakos) szélsőségesítés két különböző jelenség, mégis van kapcsolat köztük, ezért azon szakembereknek, akik a biztonság fokozásán, valamint az emberi jogok és a demokratikus értékek iránti tisztelet visszaállításán dolgoznak, prioritásként kell kitűzniük maguk elé a polarizáció kezelését.

Nem teljesen világos, hogy a média milyen szerepet játszik mindebben. Az lehet az érzésünk, hogy Európa társadalmi és politikai szempontból is egyre inkább polarizálttá válik; de vajon a média csak tükrözi ezt a polarizáltabb világot, vagy aktívan súlyosbítja ezt a trendet? Azáltal,

¹ Lásd: DiMaggio et al. (1996).

² Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

³ Lásd: McNeil-Willson et al. (2019).

⁴ Lásd: Berger (2018).

⁵ Lásd: Berger (2018).

hogy a média polarizált politikáról és politikusokról tudósít, fennáll annak a veszélye, hogy hozzájárul egyfajta **felülről lefele irányuló polarizációhoz**. Bár az **elit polarizációja** – a polarizált politikai környezet, melyet a pártok közötti ideológiai eltérések növekedése és a pártokon belüli megnövekedett homogenitás jellemez – nem szükségszerűen feltételez polarizált társadalmat, bebizonyították, hogy hatással van a közvélemény alakítására, vagyis **a tömegek polarizációjára**.⁶ Ezt azt jelenti, hogy a polarizált politikáról vagy problémákról való híradással a média hozzájárulhat a polarizált álláspontok terjesztéséhez és megerősítéséhez.

Annak ellenére, hogy képes átalakítani az elit polarizációját a tömegek polarizációjává, a jelenlegi kutatások **nem** bizonyítják, hogy a mainstream médiának jelentős polarizáló hatása lenne. Ez nem azt jelenti, hogy a médiának nincs semmilyen hatása ilyen tekintetben; hanem azt, hogy a kutatások hiányosak, valamint hogy a meglévő tanulmányok nem mutatnak határozott összefüggést, nemhogy ok-okozati kapcsolatot arra vonatkozóan, hogy a média hozzájárulna a polarizált nézőpontok terjesztéséhez. Ennél nagyobb aggodalomra ad okot a perifériás helyzetben levő platformoknak az **alulról felfele irányuló polarizációban** betöltött szerepe, főleg ha arra gondolunk, hogy a mainstream médiát, vagyis a polarizáció elleni küzdelem egyik jelentős szövetségesét fenyegetik a médiakörnyezetben bekövetkező változások, valamint a bizalommal, a pénzügyi megvalósíthatósággal és az érdeklődéssel kapcsolatos válság.

A jelen tanulmány a következőket vizsgálja: a média azon tényezői, amelyek potenciálisan hozzájárulnak a polarizációhoz; a hírmédia fogyasztásának jelenlegi dinamikái Európában; ezen dinamikákat befolyásoló trendek; valamint olyan megközelítések, amelyek segítségével a szakemberek hatékony válaszlépéseket fogalmazhatnak meg.

Legfontosabb eredmények

- 1. Arra vonatkozóan kevés bizonyíték van, hogy a média a fogyasztók nagy részében előmozdítja a polarizációt.** Arra vonatkozóan azonban vannak bizonyítékok, hogy megerősítheti a polarizáló ideológiákat a már polarizált emberek között, és hogy az alternatív média különösen fontos szerepet játszhat a szélsőséges irányába mutató radikalizálódás fokozásában.
- 2. A populista alternatív média jelentős szerepet játszik a diskurzusok alakításában, valamint a polarizált nézőpontok megerősítésében az olvasóközönsége körében.** Az ilyenfajta média különösen nagy hatást képes gyakorolni a már meglévő populista álláspontokkal rendelkező és a médiával kapcsolatban bizalmatlan közösségekben. Ami a legfontosabb: a problematikus alternatív médiatartalomnak való kitettség fokozhatja a populista attitűdöket az ilyen közösségekben. Ez különösen aggasztó, mivel a szélsőséges alternatív hírmédia-csatornák gyakran azokra az emberekre vannak szabva, akik a mainstream társadalom peremére szorultak.
- 3. Az alternatív médiacsatornák problematikus tartalmainak jelentős részét az összeesküvés-narratívák teszik ki.** Ezek a tartalmak arra bátoríthatják az embereket, hogy ellenséges nézőpontokat képviseljenek, és arra buzdíthatják őket, hogy más csoportok ellen irányuló erőszakos tevékenységeket népszerűsítsenek, sőt akár hajtsanak végre.
- 4. Az európaiak összetett kapcsolatban állnak a médiával.** Bár a legtöbben úgy gondolják, hogy a média nagy értéket képvisel a társadalom működése szempontjából, a kontinensen csökkent a bizalom, és egyre kisebb mértékű a fogyasztás. **A média hatása azonban nem homogén egész Európában.** A médiakörnyezet, az olvasóknak a médiával való kapcsolata, valamint a polarizáló tartalom Európa egyes részein más és más, és a különböző régiók között szembetűnő különbségek vannak. Ennélfogva

⁶ Lásd: Druckman et al. (2013).

alapvető fontosságú, hogy a problémákat helyileg közelítsük meg, és beépítsük a megközelítésünkbe a helyi kutatásokat.

5. **A közösségi média által betöltött szerep nem egyértelmű.** Nem a mindenre jó megoldás, és nem is az egyetlen fenyegetés, ahogy azt sokan leírták. A már polarizált személyek számára lehetőséget nyújt a világnézetük megerősítésére; a nem polarizált emberek pedig kihasználhatják a több területre kiterjedő tartalmakhoz való hozzáférés és kitettség számos lehetőségét. Azonban arra vonatkozóan is vannak bizonyítékok, hogy negatívan is befolyásolhatja a hírfogyasztást, főleg a fiatalok körében.
6. **A médiaökoszisztéma összetett és változó.** A létrehozásban és a fogyasztásban végbemenő változások, beleértve a média finanszírozásában bekövetkezett változásokat is, lehetőséget biztosítanak a polarizáló erők bejutására a mainstream médiába, valamint több teret biztosítanak a káros alternatív médiaplatformoknak.

Kontextus: A média és a polarizáció

Amint a média egyre szétszórtabbá válik, egyre nehezebb meghatározni és azonosítani. A spektrum másik oldalán alternatív médiaorgánumok jelentek meg, tagadva a „mainstream médiát”. Ezek az általában nem kereskedelmi, valamint a kormányzati ellenőrzéstől független médiaorgánumok egy alternatív – és néha radikális – perspektívát képviselnek, amely ellentmond a feltételezett hegemónikus szakpolitikáknak és nézőpontoknak. Ezekre az orgánumokra gyakran úgy tekintenek, mint a társadalom polarizálására rendkívül alkalmas szereplőkre.

A mainstream média polarizáló hatása azonban sokkal kevésbé egyértelmű. Először is: rendkívül kevés kutatás áll rendelkezésre a média polarizáló hatásával kapcsolatban, különösen Európában. Az Egyesült Államokban egyre több a releváns kutatási anyag; azonban az ottani politikai helyzet egyedi, és a szakértők arra figyelmeztetnek, hogy az egyesült államokbeli kutatások eredményeit nem lehet közvetlenül alkalmazni az európai kontextusra.⁷ Az európai kontextusban rendelkezésre álló korlátozott kutatási anyag miatt azonban a jelen tanulmányban szükség esetén az egyesült államokbeli kutatásokra fogunk támaszkodni. Másodsor: az országok közötti eltérések ellenére az európai polgárok többsége vagy mainstream médiát fogyaszt, ahol kevés a polarizáló tartalom, vagy egyáltalán nem fogyaszt médiatartalmat (ami már önmagában is aggasztó trend). Harmadsor pedig az eddigi kutatások arra utalnak, hogy a problémás médianak való kitettség nem mozdítja elő a polarizációt, hanem inkább egyfajta súlyosbító hatása van a már polarizált személyek egy kis csoportjában.⁸

A mainstream média valójában kulcsfontosságú szövetséges. A mainstream média elfogultsága (amely polarizálónak hathat) ellenére hasznos eszköz a polarizáció leküzdéséhez, ezért a visszaszorulása katasztrofális következményekkel járhatna. A mainstream média befolyásos információforrás, amely gondoskodik a közönség tájékoztatásáról, és bevonja őket a helyi, országos és nemzetközi környezetbe, valamint a hatalom ellenőrzésének egyik szükséges eszköze is. Megbízható média nélkül az országok elveszíthetik a demokrácia egyik alapvető pillérét, valamint a dezinformáció és a polarizáció elleni küzdelem egyik fontos védőbástyáját.

Ez a szakasz rövid áttekintést nyújt a médiakörnyezetről, beleértve az alternatív médiát is. Áttekintést nyújt arról, hogy az egyes európai országoknak milyen a kapcsolatuk a saját médiájukkal, és megvizsgálja, hogy a médiakörnyezet bizonyos változásai miként tehetik hajlamosabbá a szolgáltatókat és a fogyasztókat a polarizációra.

Alternatív média

Az alternatív média nem új jelenség, azonban egyre nagyobb figyelmet kap, amint a perifériás helyzetű digitális orgánumok száma is egyre nagyobb Európában, és ezáltal egyre inkább előtérbe kerül a közönség egy része számára.

⁷ Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

⁸ Lásd: Fletcher and Jenkins (2019) és Heikkilä et al. (2022).

Az alternatív médiát nem szabad csupán az összeesküvés-narratívák és a dezinformáció létrehozásához és terjesztéséhez társítani. Történelmileg mindez a munkásosztály és a marginalizált csoportok azon elégedetlenségének eredményeként alakult ki, hogy a mainstream média hamisan mutatott be vagy egyáltalán nem is mutatott be bizonyos problémákat és eseményeket.⁹ Például a szakszervezeteket legtöbbször az üzletpárti politikusok és a vállalatulajdonosok nézőpontjából mutatták be; a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer és/vagy bizonytalan, vagyis az LMBTQ+ közösségek tagjaival kapcsolatos híradások pedig előítéleteket tartalmaztak.¹⁰

Ez az elfogultság és a képviselet hiánya azt eredményezte, hogy különböző csoportok olyan platformokat kerestek, amelyek a kereskedelmi mainstreammel ellentétben befogadóbb és részvételen alapuló „állampolgári médiát” biztosítottak, hogy hatékonyan felléphessenek a meglévő hatalmi struktúrákkal szemben.¹¹ A civil újságírás szimbiózisban van a mainstream hírekkel, a közösségi média pedig termékeny talajt biztosít számára, hogy tovább terjedjen és keveredjen a hagyományos médiával – és néha ebből a kettőből egy hibrid forma alakul ki.¹² Ennélfogva az alternatív médiára úgy kell tekinteni, mint a mainstream média önmaga által kialakított korrekciós folyamatára.

Ennek ellenére, bár az alternatív média számtalanszor bebizonyította, hogy képes pozitív társadalmi változásokat előidézni, káros célokra is felhasználható, főleg akkor, ha populista mozgalmak is kiegészítik. A **populizmus** egyfajta politikai megközelítés, amelynek középpontjában az emberek azon vágya áll, hogy szembeszálljanak a korrumpált elit hatalmával. A populista kommunikáció gyakran három alapvető tényezőt alapul: a kiváltságok hiányával és mellőzéssel való azonosulás; egy korrumpált elit elleni küzdelem és egy adott „külső csoport” azonosítása és kirekesztése.¹³ A polarizáció és a szélsőségesesség fentebb olvasható meghatározásaival összhangban a populista kommunikáció és mozgalmak is akadályozhatják a társadalmi kohéziót.

Bár a populizmus és az alternatív média két eltérő jelenség, egyfajta szimbiotikus kapcsolat alakulhat ki köztük, amely a hasonló sérelmeken és attitűdökön alapul. Az alternatív média hegémóniaellenes és rendszerellenes nézőpontot is képvisel, amely gyakran az elit csoportok felé irányul.¹⁴ Ahhoz hasonlóan, ahogy egyes politikai mozgalmak és pártok kihasználták a populizmust, az alternatív médiát is vezetheti egy olyan csoport, amelynek konkrét politikai programja van. Ez problémás lehet az alternatív média hegémóniaellenes álláspontját figyelembe véve, amely hajlamossá teszi őket arra, hogy bizonyos kérdéseket eltávolítsanak a politikai központtól. Például a politikai jobboldal esetében az alternatív média gyakran belecsúszik a szélsőjobboldali peremvidékbe, amelyet olyan antipluralista értékek jellemeznek, mint például az idegengyűlölet, a rasszizmus, a faszizmus és a tekintélyelvűség.¹⁵

Az alternatív hírmédia aggályos és riasztó, mivel az új platformok összetettebbé váltak, valamint Európa-szerte és szélesebb körben is megjelentek a különböző médiakörnyezetekben. Vegyük például az egyik legismertebb alternatív jobboldali médiaorgánumot, a *Breitbart News Network* médiaorgánumot, amely a 2016-os egyesült államokbeli választások során félrevezető híradásaival szerzett ismertséget, és még jelenleg is üzemel az Egyesült Államokban és egyes európai országokban. Európa-szerte jelenleg is több száz hasonló jobboldali médiaorgánum létezik; például a *Politically Incorrect* (más néven *PI-NEWS*) és a *Compact* (Németország), a *Svegot* (Svédország) és a *Westmonster* (Egyesült Királyság). Egy Ausztriában, Dániában, Németországban, Svédországban, az Egyesült Királyságban és az Egyesült Államokban 70 médiaorgánumot vizsgáló tanulmány eredményei alapján kijelenthető, hogy az alternatív média sokszínű a tematikai tendenciák, az átláthatóság és a finanszírozási modellek tekintetében.¹⁶ Ezek a médiaorgánumok az egyes országok egyedi politikai kontextusa és médiakörnyezete alapján fejlődnek ki, és a jobboldali hírtartalomra irányuló keresletet és kínálatot is tükrözik.

Bár a szélsőjobboldali alternatív médiára kiemelkedő figyelem fordul, az alternatív média nem csupán szélsőjobboldali ideológiákat tükröz. A populista alternatív médiakörnyezetben szélsőbaloldali mozgalmak is szerepelnek. Ismertebb médiaorgánum például a *Canary* és az *Another Angry Voice (AAV)* az Egyesült Királyságban, valamint a *junge Welt*

⁹ Lásd: Atton és Hamilton (2018).

¹⁰ Lásd: Atton (2002).

¹¹ Lásd: Atton (2003).

¹² Lásd: Ardèvol-Abreu és Zúñiga (2017).

¹³ Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

¹⁴ Lásd: Heft et al. (2020).

¹⁵ Lásd: Heft et al. (2020).

¹⁶ Lásd: Heft et al. (2020). Az északi szélsőjobboldali alternatív médiakörnyezettel kapcsolatos hasonló adatokat lásd még: Ihlebæk és Nygaard (2021).

Németországban.¹⁷ Érdemes megjegyezni, hogy egyes szélsőjobboldali médiaorgánumok, például a németországi *Compact* és a brit *spiked* szélsőbaloldali mozgalmakhoz köthető gyökerekkel rendelkeznek, azonban ideológiailag áttértek a jobboldalra.¹⁸

Bár számos szélsőbaloldali médiaorgánum létezik, továbbra is a szélsőjobboldali médiaorgánumok jelentik a többséget. Ennek az egyik oka az lehet, hogy a szélsőjobboldali mozgalmak baloldaliként vagy liberálisként tekintenek a mainstream médiára, amely elfogultan tudósít a szélsőjobboldalról. Például a szélsőjobboldali németországi Alternatíva Németországért (AfD) párt aggályait fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a németországi politikusok és média szemet hunynak a baloldali szélsőséges felett.¹⁹ Egy másik ok az lehet, hogy a szélsőjobboldali mozgalmak viszonylagos sikereket értek el a közösségeikben a politikailag megosztó problémák kihasználásában. A nagyobb jelenlétük mögötti okoktól függetlenül ezek az alternatív médiaplatformok nem csupán a baloldal–jobboldal közötti megosztottságot támogatják és élezi ki, hanem elősegítik azt is, hogy a politikai periféria a populizmus felhasználásával tovább terjessze a tekintélyellenes narratívákat, főleg egy olyan közönség számára, amelynek relatíve kevésbé bíznak a mainstream médiaorgánumokban.²⁰ További kutatásokra van szükség ahhoz, hogy teljes mértékben megértsük, milyen hatást és dinamikát gyakorolnak az alternatív médiaorgánumok a polarizációs folyamatokra. Az egyik fontos kérdés az, hogy ezek az orgánumok és az általuk képviselt populista kommunikáció befolyásolja-e a közönséget, vagy csupán a népszerűség körében már meglévő nézőpontokat tükrözi. Valószínű, hogy a válasz valahol a kettő között van.

Rendelkezésre állnak bizonyos kutatási eredmények, amelyek segíthetnek megérteni, hogy az alternatív hírmédia milyen mértékben jut el a közönséghez. A 2019-es *Reuters Institute Digital News Report* jelentés rámutat arra, hogy az elfogultként vagy alternatívként felcímkézett online hírmédiumok relatíve kis olvasóközönséggel rendelkeznek az általános népszerűséget tekintve.²¹ Az Egyesült Királyságban az olyan orgánumoknak, mint a *Canary*, a *Westmonster* és az *Evolve Politics* legfeljebb 2%-os közönsége volt, míg a népszerűség kevesebb mint 16%-a tudott egyáltalán a hírplatform létezéséről. Svédországban ezek a mutatók kissé magasabbak voltak: az olyan platformoknak, mint a *Fria Tider*, a *Nyheter Idag* és a *Samhällsnytt* 10%-os olvasóközönsége volt, és az emberek 38%-a tudott róluk.

A 2018-as *Reuters Institute Digital News Report* jelentésből hasonló adatokat kapunk a spanyolországi, németországi és csehországi alternatív platformokkal kapcsolatban. A németországi eredmények hasonlóak voltak az egyesült királyságbeli eredményekhez: mindkét esetben viszonylag alacsony volt a szélsőjobboldali hírorgánumok használata és ismertsége; Spanyolország eredményei pedig Svédországhoz hasonlítottak.²² A csehországi alternatív médiakörnyezetet a *ParlamentniListy.cz* elnevezésű platform dominálta, amelyet az online válaszadók 17%-a olvasott, és 46%-a ismerte a weboldalt.

Bár a 2022-es *Reuters Institute Digital News Report* nem elemzte közvetlenül az alternatív média fogyasztását, a jelentés rámutatott, hogy a hírfogyasztók alternatív médiaorgánumok segítségével tájékozódik a kulcsfontosságú társadalmi és politikai témákban. Például a válaszadók 14%-a mondta azt, hogy kisebb vagy alternatív hírforrásokból tájékozódik az éghajlatváltozással kapcsolatban, míg az egyesült királyságbeli, németországi és lengyelországi online válaszadók 10%-a mondta azt, hogy nem mainstream oldalakról tájékozódik az orosz–ukrán háborúval kapcsolatban.²³ Emellett az alternatív szélsőjobboldali orgánumokkal szemben Dániában és Svédországban enyhén növekedett a bizalom a 2021-es adatokhoz képest.²⁴

Az országokénti olvasóközönség és a témaalapú hírfogyasztás terén megfigyelhető különbségek ellenére ezeknek az alternatív médiaorgánumok sokkal kevesebb hírfogyasztóval rendelkeznek, és az emberek kevésbé bíznak meg bennük a legnagyobb mainstream hírmédiumokhoz képest. Ennélfogva a szélesebb társadalomra gyakorolt hatásuk elhanyagolható.

Ettől függetlenül azon közösségek körében, amelyek számára ezek az orgánumok megbízható hírforrásokként működnek, az alternatív média jelentős szerepet játszik a

¹⁷ Lásd: Newman (2018).

¹⁸ Lásd: Heft et al. (2020).

¹⁹ Lásd: Chase (2018). <https://www.dw.com/en/afd-says-german-state-media-favor-the-left-do-they/a-45632081>

²⁰ Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

²¹ Newman et al., 2019, 23–24. o.

²² Newman et al., 2018, 20–21. o.

²³ Newman et al., 2019, 35. o., 55. o.

²⁴ Newman et al., 2019, 93. o., 105. o.

diskurzusok alakításában és a polarizált nézőpontok megerősítésében.²⁵ Amint azt már korábban is említettük, a személyre szabás és az egyéni kiválasztás nem vezet minden esetben nagyobb szintű polarizációhoz; azonban amikor ezek az erősen elfogult híreknek való kitettséggel párosulnak, tovább erősíthetik ezeket a pozíciókat.²⁶ Ezek az érzékeny politikai álláspontok még inkább rögzülhetnek, ha az emberek továbbra is olyan, több területre kiterjedő tartalmaknak vannak kitéve, melyekkel kapcsolatban úgy érzik, hogy a nézőpontjukat igazságtalanul támadják vagy lekicsinylik.

Egy másik fontos tényező ebben a tekintetben az alternatív médiatartalmak fogyasztói körében megfigyelhető populistá beállítottság. Bár a Pew Research Centre 2018-as jelentésének eredményei azt bizonyítják, hogy a populistá nézetek tükrözik az emberek médiába vetett hitét, a jelentés nem nyújtott további részleteket arra vonatkozóan, hogy ennek milyen hatása van a médiafogyasztásra.²⁷ Egy Mueller és munkatársai által 2017-ben végzett kutatás azonban, amely a populistá híreknek a polarizációs magatartásformákra gyakorolt hatását vizsgálta Londonban, Párizsban, Berlinben és Zürichben, arra a következtetésre jutott, hogy a populistá híradásoknak való kitettség Londont kivéve minden régióban fokozta a populistá attitűdöket azok körében, akik eleve erős populistá meggyőződésűek voltak.²⁸ Ez különösen aggasztó eredmény, mivel a szélsőséges alternatív hírmédia gyakran azokra a csoportokra van szabva, amelyek a mainstream társadalom peremén helyezkednek el.

A változó médiakörnyezet: Digitalizáció és kommercializmus

Az alternatív médiaplatformok egyre nagyobb elterjedtsége ellenére az európaiak többsége továbbra is mainstream médiaforrásokból értesül a hírekről, amelyekbe beletartozik a „hagyományos média” (nyomtatott újság, rádió és televízió) és az „új média” egyaránt (amelyeket online weboldalakon, mobilalkalmazásokon keresztül és a közösségi médiában tesznek közzé). A mainstream médianak nem ugyanolyan a hatása a polarizációra, mint az alternatív platformoknak; azonban a média ökoszisztémájában bekövetkezett változások befolyásolták létrehozásának és fogyasztásának módjait, ami új sebezhetőségek kialakulását eredményezheti. Ez a szakasz néhány ilyen sebezhetőséget vizsgál.

Az első nagy változás a **digitalizáció**, vagyis a digitális médiára való átállás. Bár a hagyományos média továbbra is bevonzza a fogyasztókat, az európaiak elsősorban digitális forrásokból értesülnek a hírekről. Ez a trend az elmúlt 20 évben folyamatos növekedést mutatott, azonban a világjárvány során teljessé vált ki csak igazán, mivel a nyomtatott médiát súlyosan érintette a korlátozó intézkedésekhez kapcsolódó fizikai és gazdasági következmény.²⁹ Az alábbi **1. táblázat** régiókénti lebontásban mutatja be az európaiak által előnyben részesített hírforrásokat.

1. táblázat: Médiaforrások az európai lakosok számára 2022-ben (régiókénti átlag)^{30/31}

Régió	Internet	TV	Közösségi média	Nyomtatott formátum
Közép-Európa	79,7%	65,2%	87,3%	50,2%
Észak-Európa	85%	63,3%	44,3%	25,3%
Dél- és Délkelet-Európa	83,1%	69,9%	79%	59,3%
Nyugat-Európa	76,5%	60,3%	41,8%	26,8%

A digitalizációnak komoly hatásai voltak a hírek létrehozására és fogyasztására, ami a polarizációra is hatással lehet. Elsősorban a digitalizáció teret biztosított olyan új hangoknak,

²⁵ Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

²⁶ Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

²⁷ Lásd: Newman et al. (2018).

²⁸ Lásd: Müller et al. (2017).

²⁹ Lásd: Müller et al. (2017).

³⁰ A Reuters 2022-es *Digital Media Report* jelentése adatai alapján az egyes régiókba a következő országok tartoznak: **Közép-Európa:** Ausztria, Csehország, Németország, Magyarország, Lengyelország, Szlovákia; **Észak-Európa:** Dánia, Finnország, Norvégia, Svédország; **Dél/Délkelet-Európa:** Bulgária, Horvátország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Görögország, Románia; **Nyugat-Európa:** Egyesült Királyság, Belgium, Franciaország, Írország, Hollandia és Svájc.

³¹ Newman et al., 2022, 62–109. o.

amelyek befolyásolták a híreket és a véleményalkotást. Idetartoznak a korábban említett alternatív platformok, valamint az új mainstream platformok, amelyekre **digitálisan született médiaként** hivatkoznak – vagyis olyan vállalatok, amelyek az elmúlt 30 évben jöttek létre, és kizárólag online tevékenységet folytatnak. Válaszlépésként az ismert **hagyományos orgánumok** – vagyis azok, amelyek a hagyományos forrásokon keresztül túlsúlyban voltak a digitális platformok megjelenése előtt – szintén bevezettek bizonyos online elemeket, például weboldalakat, alkalmazásokat, podcastokat és közösségimédia-oldalakat. A legtöbb helyen a hagyományos média és a digitálisan született média továbbra is egyidejűleg létezik, azonban az utóbbi népszerűbbnek bizonyult Dél-Európában Nyugat- vagy Észak-Európához képest, ahol a hagyományos média a népszerűbb.³² Bár a digitális és a hagyományos médiának sok közös pontja van, az előbbi esetében eltérő szerkesztői prioritásokat figyelhetünk meg, amelyek így egyedi híradást eredményeznek, és olyan célirányos megközelítést alkalmaznak, amelynek célja egy konkrét közönségnek megfelelő stílus kialakítása. Ez tipikus jelenség az online marketingtrendeket nézve, viszont ellentmond a hagyományos médiát mindaddig irányító, széles hozzáférhetőségen alapuló elvnek.

Ezenkívül a digitalizáció és az általa kínált eszközök az információk szélesebb körű liberalizációját is lehetővé tették, és ezáltal az online blogokban, személyes weboldalakon és közösségi médiában tevékenykedő influenszerek elterjedését is. Az „ötödik eszközként”³³ is hivatkozott, a hagyományos újságírás befolyásával versengő eszköz korábban nem látott civil újságírási tevékenységeket és alternatív médiaorgánumok megjelenését eredményezte a teljes spektrumon. Ezenkívül egyes esetekben a civil újságírás az influenszerkultúrával is keveredett, jelentős hatalmat adva az embereknek hírek terjesztésére és értelmezésére, különösképpen a közösségi média felületén.

A Reuters 2021-es *Digital News Report* jelentése azt vizsgálta, hogy az emberek honnan és kitől szerzik be az online híreket. A Twitteren az emberek főleg hivatalos forrásokból szerzik be a híreket; a YouTube-on és a Facebookon azonban hivatalos forrásokból és a hálózatukba tartozó egyéb személyek révén is tájékozódnak. A fiatalabb platformok, például az Instagram, a Snapchat és a TikTok esetében a mainstream források szerepét az internetes személyiségek vették át. A legtöbb felhasználó számára a híreknek való kitettség véletlenszerű – mivel nem abból a célból kezdték el használni a platformot, hogy híreket lássanak –, azonban ez így is befolyásolhatja azt, hogy miképpen értelmezik az eseményeket, főleg akkor, ha ez az elsődleges hírforrásuk, mint a legtöbb fiatal esetében.³⁴ Egy amerikai tanulmány szerint az influenszerek ilyen jelenléte meggyőző hatású lehet. Megállapította, hogy a közösségi média elsősorban az influenszerek posztjain és az eseményekről és témákról folytatott beszélgetéseken keresztül befolyásolja a polarizációról alkotott képet, nem pedig közvetlenül a média tudósításai révén. Azonban a tanulmány következtetése végső soron az volt, hogy bár a közösségi média felhasználói polarizáltak, a platformok nem feltétlenül okoznak polarizációt.³⁵

Másodsorban a személyre szabásra irányuló online impulzus előmozdítja a **fragmentációt**. Az egyre több választást kínáló környezetben a híreket több orgánum is rendelkezésre bocsátja, amelyek a híradásokat konkrét közönségekre szabják, illetve igyekeznek megfelelni adott nézőpontoknak vagy érdekeknek.³⁶ Az eredmény egy olyan, sok választási lehetőséget kínáló médiakörnyezet, amelyben az emberek kiválaszthatják maguknak azokat a hírforrásokat, amelyek megegyeznek a saját meggyőződéseikkel – és végső soron meg is erősítik őket.³⁷ Ez a trend aggályokra ad okot a visszhangkamrákkal kapcsolatban, mivel az elfogultságon alapuló egyéni választások egybeesnek az előválasztási algoritmusok és az online aggregátorok hatásával. Azonban a kutatások azt mutatják, hogy ez valójában nem is annyira jelentős fenyegetés, mint gondoltuk. Valójában a legtöbb ember maga választja ki a mainstream hírforrásokat,³⁸ és az online térben – főleg a közösségi médiában – töltött idő valójában növeli a **több területre kiterjedő tartalmaknak**, illetve a más ideológiához vagy világnézethez kapcsolódó tartalomnak való kitettségüket.³⁹

Bár ez a sok választást kínáló környezet nem fokozza a polarizációt, mégis több ember esetében azt okozhatja, hogy teljes mértékben elkerülik a híreket. Az Európai Parlament egyik 2019-es jelentésében a szerzők arra figyelmeztetnek, hogy bár az online média hatóköre nagy, ez nem minden esetben eredményez nagyobb fokú aktivitást – és még az is előfordulhat, hogy éppen ellentétes hatása lesz.⁴⁰ Egy, az online médiahasználatot vizsgáló amerikai tanulmány szerint – amely során 6 hónapon

³² Lásd: Nicholls et al. (2016).

³³ Lásd: Dutton (2009).

³⁴ Lásd: Newman et al. (2021).

³⁵ Lásd: Banks et al. (2021).

³⁶ Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

³⁷ Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

³⁸ Lásd: Wojcieszak et al. (2021) és Mitchell et al. (2018).

³⁹ Lásd: Flaxman et al. (2016).

⁴⁰ Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

keresztül nyomon követték a résztvevők tevékenységét – a résztvevők az idejüknek csupán 2%-ában foglalkoztak aktuális ügyekkel.⁴¹ Továbbá azok, akik online férnek hozzá a hírekhez, kevesebb időt töltenek tartalomfogyasztással a híroldalakon, főleg a fiatalabb generáció.⁴²

Azt is fontos megjegyezni, hogy a több területre kiterjedő tartalmaknak való kitettségnek – amely a polarizációellenes kezdeményezések egyik gyakori célja – vegyes eredményei is lehetnek. A több területre kiterjedő tartalmak fokozhatják az adott személy aktuális lelki állapotát, ami azt jelenti, hogy bár ez szélesítheti a még nem polarizált emberek perspektíváját, arra is megvan az esély, hogy ehelyett még inkább elmélyíti a polarizált érzéseket. Egy amerikai tanulmány szerint az ellentétes tartalmaknak való kitettség a közösségi médiában idővel növelheti az attitűdök polarizációját.⁴³ Hasonlóképpen egy másik gyakori megoldás, a tényellenőrzés a magasan képzett emberek körében és azok körében is gyakori, akik kevésbé bíznak meg a médiában.⁴⁴ Tehát míg ezek a megközelítések egyeseket árnyaltabb álláspontokhoz vezethetnek el – ahogy ez meg is történt az ellenőrzött tesztkörnyezetekben⁴⁵ –, másokat arra készíthetnek, hogy a mainstream médián kívül eső alternatív megoldásokat keressenek, így pedig nagyobb valószínűséggel szembesülhetnek összeesküvés-narratívákkal. A „Végezz saját kutatást!” felszólítás például a Covid19-tagadók mantrájává vált.

Harmadsorban a digitalizáció a **finanszírozásra** is nagy hatással volt, ami azt jelenti, hogy a hagyományos és a digitálisan született médiának is gondot okoz a fennmaradás. A reklámbevételekre nagyban támaszkodó finanszírozási modell, főleg a többrétegű hírkörnyezetben, arra ösztönzi a hírforrásokat, hogy versengjenek a közönség figyelméért, például az érdeklődési körüknek megfelelő tartalmakkal, illetve kattintásvadász vagy szenzációhajhász címekkel; melyek egyaránt képesek a polarizált nézőpontok bevonására. A médiafinanszírozás tekintetében nem az online reklámbevételekre való áttérés jelenti az egyetlen jelentős változást. Az utóbbi néhány évtizedben számos országban növekedett a média kereskedelmi jellege: ez olyan környezetet eredményezett, amelyben a híradást a piaci erők befolyásolják. Az elüzletiesedés egyik lehetséges előnye, hogy ismét egyensúlyba hozhatja a politikusok és az újságírók közötti kapcsolatot, ezáltal függetlenebb és önállóbb újságírást eredményezve.⁴⁶ Azonban az elüzletiesedés a populizmus elterjedését is elősegítheti.

A média rétegződésével kombinálva az elüzletiesedés a nézőkért való nagyobb versenyhez vezetett, amely az olvasói elfoglaltságok felé terelte el a híradás jellegét.⁴⁷ Jelenleg rengeteg médiaorgánus van, amelyek a véges mennyiségű finanszírozási összegért küzdenek, és folyamatosan azon dolgoznak, hogy jól meghatározható helyet foglaljanak el az ökoszisztémában. Mindez ahhoz vezet, hogy egyesek „profitmaximalizáló döntéseket hoznak a fogyasztók preferenciáinak megfelelően”, valamint hogy kiszolgálják azt az igényüket, hogy a hírek „ne csupán tájékoztassanak, hanem magyarázzanak, értelmezzenek, meggyőzzenek és szórakoztassanak is”.⁴⁸ Egy amerikai tanulmány szerint ez fokozza a polarizációt, mivel az egymással versengő orgánusok „véleménykülönbségeket hoznak létre vagy felerősítik őket” abból a célból, hogy „megosszák a piacot, és nagyobb haszonhoz jussanak”.⁴⁹

Az online szenzációhajhász és kattintásvadász technikák mellett ez oda vezetett, hogy egyes orgánusok összevonják a népszerűt és a populistát, mivel a szélsőséges nézőpontok és a viszályok vonzzák a nézők figyelmét.⁵⁰ A francia *BFMTV* nevű orgánus jó példa erre a jelenségre. Ez egy 24 órában működő hírcsatorna, amely folyamatosan híreket sugároz több mint 10 millió nézőnek egész Franciaországban, amivel ez a legnépszerűbb médiaorgánus a országban. Az „If it bleeds, it leads” („Ha van benne vér, vezető hír lesz”) szállóige politikai adaptációja olyan kritikákat váltott ki, amelyek szerint az orgánus *de facto* jobboldali, a folyamatos híradásával pedig hozzájárulhat az emberek bizonytalanságának fokozásához.⁵¹ Wettstein és munkatársai 2018-as kutatása 10 európai országban végzett összehasonlító tartomelemzés alapján arra a megállapításra jutott, hogy ez a trend széles körben elterjedt. A szerzők arra a következtetésre jutottak, hogy azok a hírforrások, amelyek populista személyekkel és az általuk végzett politikai tevékenységekkel kapcsolatos híradásokkal vonzották be a közönséget, ritkán támogatták aktívan az adott személyeket vagy az általuk közvetített üzeneteket, és inkább csak terjesztették ezeket.⁵² Ugyanakkor az elüzletiesedés eredményeként a médiaorgánusok kisebb

⁴¹ Lásd: Wojcieszak et al. (2021).

⁴² Lásd: Thurman és Fletcher (2019).

⁴³ Lásd: Bail et al. (2018).

⁴⁴ Lásd: Hameleers és Van der Meer (2020).

⁴⁵ Lásd: Hameleers és Van der Meer (2020).

⁴⁶ Lásd: Hameleers és Van der Meer (2020).

⁴⁷ Mullainathan és Shleifer, 2005, 1031. o.

⁴⁸ Mullainathan és Shleifer, 2005, 1031. o.

⁴⁹ Mullainathan és Shleifer, 2005, 1043. o.

⁵⁰ Lásd: Schofield (2014).

⁵¹ Lásd: Schofield (2014).

⁵² Lásd: Wettstein et al. (2018).

száma és nagyobb méretű tulajdonosok fennhatósága alá tömörülnek.⁵³ A médiatulajdonlás ilyen jellegű koncentrációja komoly fenyegetést jelent az európai médiakörnyezetre, mivel korlátozza az információk és a nézőpontok sokszínűségét.⁵⁴

A finanszírozás azonban nem csak a hírek hozzáférhetőségre van hatással, hanem a média életképességét is fenyegeti. Az Európai Parlament Kulturális és Oktatási Bizottsága által elvégzett egyik kutatás adatai alapján bár a digitális bevételek növekednek, egyelőre nem ellensúlyozzák az egyre csökkenő nyomtatott sajtó jelentette veszteségeket.⁵⁵ Ezek a gazdasági nehézségek nagy valószínűséggel ahhoz vezetnek, hogy még több hírforráshoz előfizetésre lesz szükség, ami hatással lesz a híreket fogyasztók egyre inkább csökkenő számára, és a fogyasztókat még kevesebb hírforrásra korlátozhatja. Számos hírogánium már kénytelen volt beszüntetni a tevékenységét, és még több orgánium erre a sorsra fog jutni, ha nem kap további támogatást. Azonban nem egyszerű támogatáshoz jutni: a

2021-es *Digital News Report* jelentésében a Reuters arra az eredményre jutott, hogy a polgárok körében kevés a hajlandóság a hírogániumok megmentésére. Portugália kivételével kevés európai polgár volt tudatában annak, hogy jelenleg milyen fenyegetések érintik az újságírást, és még kevesebben támogatták a megmentésükre irányuló kormányzati intézkedéseket. A Reuters arra is felhívta a figyelmet, hogy egy olyan időszakban, amelyben a kormányzati támogatások sok különböző prioritás között oszlanak meg – beleértve az egészségügyet és az oktatást is –, nagy kihívást jelent a kormányzatoknak, hogy megfelelő politikai támogatást gyűjtsenek az újságírást megvédése érdekében.⁵⁶

A **helyi média** különösen veszélyeztetett ilyen szempontból. A helyi média kritikus információforrás és megjelenési lehetőség, és központi szerepet játszik a helyi politikai életben azzal, hogy anyagokat bocsát rendelkezésre a helyi jelöltekről és választásokról, illetve lehetőséget biztosít a helyi politikusok számonkérésére.⁵⁷ És bár az online keresések átvették néhány hagyományos funkcióját – például a munkakeresés és a programok felfedezése –, a helyi média továbbra is a tökéletes információforrás a helyi incidensekkel, például a bűncselekményekről szóló híradásokkal kapcsolatban.⁵⁸ A helyi hírforrások a helyiek közötti közösségért kialakulásához is hozzájárulhatnak. Jellemző rájuk, hogy enyhébb hangnemben tudósítanak és kevésbé kritikusak, és a közösség és a polgárok kritikái helyett a támogatásukat és segítségüket helyezik előtérbe.⁵⁹ A 2021-es *Digital News Report* jelentésében a Reuters Európa-szerte összefüggést fedezett fel a közösségbe tartozás érzése és a helyi hírek magas olvasottsága között, valamint a helyi és regionális hírekbe vetett magasabb bizalmi szint között. Ezen előnyök ellenére a helyi hírek fogyasztásának mértéke alacsony az egész kontinensen⁶⁰, és a legtöbbjüket fenyegeti a digitalizáció, a gazdasági nehézségek és a konszolidáció.⁶¹

Ezen kereskedelmi befolyások elleni egyik lehetséges védőbástya a **közszolgálati média** – vagyis olyan műsorszolgáltatók, melyeket a köz irányít, nem pedig kereskedelmi vagy állami érdekek. A közszolgálati média célja, hogy politikai és kereskedelmi nyomás nélkül működjön, és olyan információkat nyújtson, amely egységesen elérhető mindenki számára.⁶² Úgy van kialakítva, hogy széles körű és vegyes közönségnek megfelelően, valamint védve van a kereskedelmi médiaorgánumokat fenyegető gazdasági és politikai nyomásgyakorlás egy részétől. A nyilvános eszközként való elismertség segít megőrizni mindezt az elfogult, értelmező jellegű újságírással szemben, amely polarizálhatja a hírek közlését, de csak akkor, ha a függetlensége védve van, és biztosítják számára a digitális átálláshoz szükséges támogatást. Bár a közszolgálati média továbbra is népszerű Nyugat- és Észak-Európában, csökkenőben van a befolyása Dél-, Közép- és Délkelet-Európában, ahol az elérése változó, még akkor is, ha ez emberek megbíznak ezekben a médiumokban.⁶³ Ezekben a régiókban a közmédiának problémákat okozott az online átállás, és bizonyos esetekben a politika beavatkozásával is szembe kell néznie, amely fenyegeti a függetlenségét.⁶⁴

A digitalizáció és az elüzetliesedés átalakította a médiát, de nem valószínű, hogy ennek közvetlen következményeként még inkább polarizálttá válna. Ugyanakkor ez nagyobb hozzáférést biztosít más médiaformátumokhoz, amelyek polarizálóbb hatásúak lehetnek, valamint tovább terjeszthetik a problematikus és érzékeny tartalmakat.

⁵³ Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

⁵⁴ Lásd: Brogi et al. (2020).

⁵⁵ Lásd: Le Gall (2021).

⁵⁶ Lásd: Newman et al. (2021).

⁵⁷ Lásd: Taylor (2019).

⁵⁸ Lásd: Newman et al. (2021).

⁵⁹ Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

⁶⁰ Lásd: Newman et al. (2021).

⁶¹ Lásd: Taylor (2019).

⁶² Lásd: Conseil mondial de la radiotélévision (2001).

⁶³ Lásd: Newman et al. (2021).

⁶⁴ Lásd: Brogi et al. (2020).

Problematikus és érzékeny tartalom

A média tovább növelheti a polarizációt azzal, hogy aktívan terjeszti az összeesküvés-narratívákat és a hamis információkat. Ezeket az általában alternatív médiaplatformokkal társított jelenségeket a mainstream médiában is azonosították, és történhetett véletlenül vagy szándékosan is. A mainstream médiában a magasabb bizalomnak köszönhetően ezeknek még nagyobb hatása lehet, ami ahhoz vezet, hogy a fogyasztók nem tudják meghatározni az események pontosságát és igazságtartalmát. Az alternatív médiaorgánumok esetében mindez egy ideológiai meggyőződés fegyvereként szolgálhat, amely egyes célcsoportokat célzó kirekesztő gyűlöletbeszéddel is kiegészülhet. A káros tartalmak az alternatív platformok által történő rosszindulatú felhasználása veszélyes, nemcsak azért, mert még inkább polarizált nézőpontokat eredményezhet, hanem azért is, mert szélsőséges célú radikalizációra, toborzásra és mozgósításra is felhasználható – és még arra is bátoríthatja az embereket, hogy elfogadják, támogassák és alkalmazzák az erőszakot.

Ezen problémás tartalmak némelyike aktuális témákból és politikai szempontból érzékeny eseményekből táplálkozik. A terrorista támadásokat például rendszeresen arra használják fel a rosszindulatú alternatív hírplatformok, hogy tovább népszerűsítsék a saját programjukat. Ezeket gyakran az összeesküvés-elméletek és hamis információk elszaporodása egészíti ki, amelyek célja tovább fokozni a társadalmi megosztottságot azzal, hogy kihasználják az emberek kiszolgáltatottságát egy-egy terrorista incidens után. Ezenkívül a médiamegjelenés (nem csak az alternatív média, hanem a mainstream média is) egyfajta hatalmat ad a terroristáknak, valamint segítheti a terrorral kapcsolatos taktikájukat és propagandájukat.⁶⁵ Másfelől ha nem adnak hírt az ehhez hasonló, politikailag jelentős eseményekről, az alááshatja a hírmédia hitelességét, továbbá bizalomvesztéshez vezethet, és táptalajt adhat a demokráciaellenes eljárásokról, például cenzúrázásról szóló narratíváknak.⁶⁶ Ez etikai dilemmát állít az újságírók elé, akiknek egyaránt be kell mutatniuk a terrorista incidenst, meg kell emlékezniük az áldozatokról, és magával a terrorista csoporttal is foglalkozniuk kell.

Összeesküvés-narratívák⁶⁷

Az összeesküvés-narratívák különösen problémásak. Ezen narratívák célja, hogy értelmet keressen az olyan nyomasztó és összetett események és jelenségek mögött, amelyekről úgy gondolják, hogy rosszindulatú emberek egy csoportja titkos összeesküvésének eredményei.⁶⁸ Az ilyen narratívák általában leegyszerűsített magyarázatokat nyújtanak, valamint a „jó és a rossz” kettősségén alapuló nézeteket képviselnek, amelyek tovább fokozzák a feltételezett belső és külső csoportok közötti ellentéteket.⁶⁹ Ezeket az ellentéteket tovább erősítik a belső csoport áldozattá tétele, valamint a külső csoport kirekesztése vagy elutasítása. Az összeesküvés-narratívák egyéb elemei is hozzájárulnak a szélsőséges dinamikához: ilyen például a belső csoport felsőbbrendűsége a külső csoporttal szemben, valamint az az elképzelés, miszerint a külső csoport közvetlen és az egzisztenciájukat fenyegető veszélyt jelent a belső csoportra.⁷⁰ Bár az összeesküvés-narratívákra szélesebb körű társadalmi problémák és sérelmek tüneteként kell tekinteni, megvan bennük a lehetőség, hogy súlyos veszélyt jelentsenek a békére és a társadalmi kohézióra. Amint korábban is említettük, ez a következőket foglalhatja magában: a szélsőséges programok vonzerejének fokozása, a különböző csoportok közötti és a demokratikus kormányzatokkal kapcsolatos bizalom rombolása, az univerzális szabadságjogok és az emberi jogok iránti tisztelet rombolása, gyűlöletbeszéd terjesztése és erőszakra buzdítás egy adott csoporttal szemben.⁷¹

Az európai szakemberek szerint az összeesküvés-elméletek az erőszak és a szélsőségesség alapvető mozgatórugói. A Radikalizálódástudatossági Hálózat (RAN) által 2021-ben szervezett, a polarizáció, a radikalizálódás és a szélsőségesség változó környezetével foglalkozó LOCAL online megbeszélésen csaknem minden résztvevő egyetértett abban, hogy a helyi környezet szempontjából az egyik legfontosabb változást az összeesküvés-narratívákból adódó problémák jelentik.⁷² A Covid19-járványra az összeesküvés-narratívák elterjedéséhez hozzájáruló

⁶⁵ Abubakar, 2020, 278–279. o.

⁶⁶ Abubakar, 2020, 278. o.

⁶⁷ Jelen tanulmányban a RAN által létrehozott „összeesküvés-narratíva” kifejezést használjuk az elterjedtebb „összeesküvés-elmélet” helyett, hogy ezáltal is elutasítsuk az „elmélet” szó által nyújtott legitimitásukat. Részletesebben lásd: Radikalizálódástudatossági Hálózat (2020).

⁶⁸ Farinelli, 2021, 4. o.

⁶⁹ Farinelli, 2021, 4. o.

⁷⁰ Radikalizálódástudatossági Hálózat, 2020, 3. o.

⁷¹ Farinelli, 2021, 4. o.

⁷² Lásd az Unió radikalizálódástudatossági hálózat záró tanulmányát: *The changing landscape of polarisation, radicalisation and extremism*, 2. o. (https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/1a7a18b2-4f2d-44b7-bdfd-c088af86f327_en?filename=rان_local_changing_landscape_25-26_112021_en.pdf).

katalizátorként tekintettek; végső soron az összeesküvések az összetett és káros események kapcsán terjednek csak igazán. Az európai városokban zajlott legtöbb korlátozás- és kormányellenes tüntetés az összeesküvés-narratívák hatására robbant ki.⁷³ A RAN szakértői számára mindezek közül a tüntetésen részt vevő csoportok heterogenitása volt a leginkább meglepő: a tüntetéseken kormányzati alkalmazottak és gyermekes családok is részt vettek.⁷⁴

Az erőszakos korlátozásellenes tüntetések súlyosságának és hatásának elbagatellizálása nélkül kijelenthető, hogy az összeesküvés-narratíváknak még károsabb hatásai is lehetnek. A 2011-es norvégiai és a 2019-es christchurch-i terrorista támadáshoz az erőszakos szélsőjobboldali csoportok körében terjedő apokaliptikus narratívák is hozzájárultak. Ezeket a támadásokat alapvetően a nagy lakosságcsere-elmélet ihlette, amely azt feltételezi, hogy a fehér európai populációt lecserélik a nem fehér emberek, például tömeges migrációval, valamint a fehér közösségekben bekövetkező demográfiai hanyatlás és a nem fehér közösségekben megfigyelhető demográfiai növekedés miatt.⁷⁵ A christchurch-i terrorista támadás elkövetője az általa írt kiáltványban azt állította, hogy a fehér európaiak jelenleg is zajló irtásáért akart bosszút állni.⁷⁶ Ez egy szélsőséges eset, amely rávilágít arra, hogy az összeesküvés-narratívák miként képesek erőszakos cselekedeteket és terrorista támadásokat kiváltani; mindezt figyelembe kell venni a válaszlépések megtervezése során. Bár a legtöbb európai szélsőjobboldali csoport nem alkalmaz erőszakot, az általuk képviselt propaganda közvetlenül hozzájárul a gyűlöletbeszéd terjesztéséhez, dehumanizálja a külső csoportokat, és erőszakra buzdít.⁷⁷ Ezeket a csoportokat szintén figyelembe kell venni, mivel közvetlen és közvetett kockázatot jelentenek a békére és a biztonságra.

A 2021-es RAN LOCAL találkozó során a szakemberek azzal kapcsolatban is aggályukat fejezték ki, hogy milyen mértékben képesek online tevékenységeket folytatni azokon a területeken, ahol a sebezhető célcsoportok tömörülnek.⁷⁸ Széles körben elfogadott, hogy az internet, beleértve a közösségi médiát és az alternatív hírorgánumokat is, platformot biztosít az összeesküvés-narratívák terjedéséhez. Bár az internet megnöveli annak a kockázatát, hogy valakit beszippant egy-egy összeesküvés-narratíva (az adatokhoz való viszonylag könnyű hozzáférés, az összeesküvés-elméletek könnyű terjedése és a tartalom moderálásához kapcsolódó nehézségek miatt), nem feltételezhetjük azt, hogy az emberek manapság nagyobb valószínűséggel hisznek az összeesküvés-narratívákban, mint az internet előtti korszakban.⁷⁹ Ezenkívül az összeesküvés-narratívák nem korlátlanul terjednek az interneten, hanem bizonyos közösségekre korlátozódnak, leggyakrabban a politikai szélsőjobboldali vagy szélsőbaloldali peremközönségekre, akik már azelőtt is hittek az adott narratívában.⁸⁰ Ez azért jelentős, mert ugyanezek a csoportok leginkább az alternatív médiából értesülnek a különböző hírekről.

Egy Szlovákiában végzett, az online szélsőségeséget vizsgáló tanulmány adatai szerint az alternatív médiaorgánumok gyűlöletkeltő és összeesküvésekkel kapcsolatos tartalmakat terjesztenek: a kutatás során legalább 17 olyan oldalt, fiókot és csatornát azonosítottak a Facebookon, az Instagramon és a Telegramon, amelyek alternatív médiaweboldalakra mutató hivatkozásokat osztottak meg.⁸¹ A tanulmány adatai alapján mennyiségi szempontból a szlovákiai alternatív média csak egy kisebb részét jelentette a nagyobb kiterjedésű szélsőjobboldali online ökoszisztémának.

Ettől függetlenül az alternatív médiaorgánumok száma nem tükrözi feltétlenül azt, hogy valójában mekkora hatást fejtenek ki egy adott közösségre. Szintén fontos megérteni, hogy milyen tartalmakat osztanak meg, és milyen a közönségük. A magyarországi alternatív jobboldali *Kuruc.info* médiaplatform alapos vizsgálata további betekintést nyújt a jelenségbe. A *Kuruc.info* saját elmondása szerint „hazafias magyar konzervatív, jobboldali, nacionalista, tényfeltáró híroldal, amely független a politikai pártoktól.”⁸² Ez a digitálisan született orgánum az Egyesült Államokban van bejegyezve, és 2006 óta folytatja tevékenységét. Saját elmondásával ellentétben a médiaplatform nyíltan terjeszti a magyar irredenta, antiszemita, romaellenes és homofób tartalmakat, ami a kezdőoldalon megtalálható hírkategóriákból is egyértelműen visszatükröződik: Magyarellenesség, Cigánybűnözés, Zsidóbűnözés, LMBTQ+ és Politikusbűnözés.⁸³ A weboldal hangsúlyosan terjeszti a cionisták vezette

⁷³ Lásd: Schraer (2021). <https://www.bbc.co.uk/news/59390968>

⁷⁴ Lásd az Uniós radikalizálódástudatossági hálózat záró tanulmányát: *The changing landscape of polarisation, radicalisation and extremism*, 2. o. (https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/1a7a18b2-4f2d-44b7-bdfd-c088af86f327_en?filename=ran_local_changing_landscape_25-26_112021_en.pdf).

⁷⁵ Davey és Ebner, 2019, 7. o.

⁷⁶ Lásd: Galineau (2019). <https://apnews.com/article/immigration-shootings-ap-top-news-international-news-australia-1e19fefcb2e948a1bf7ce63429bc186e>

⁷⁷ Farinelli, 2021, 11. o.

⁷⁸ Lásd az Uniós radikalizálódástudatossági hálózat záró tanulmányát: *The changing landscape of polarisation, radicalisation and extremism*, 2. o. (https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/1a7a18b2-4f2d-44b7-bdfd-c088af86f327_en?filename=ran_local_changing_landscape_25-26_112021_en.pdf).

⁷⁹ Farinelli, 2021, 9. o.

⁸⁰ Krouwel et al., 2017, 434–437. o.

⁸¹ Kuchta, 2021, 12–13. o.

⁸² Lásd: Rákay (2008). <https://kuruc.info/r/40/27066/>.

⁸³ Lásd a Kuruc.info weblapját itt: <https://kuruc.info/>.

kormányzattal kapcsolatos összeesküvés-elméletet, amely szerint a zsidók irányítják a világ fontosabb kormányzati szerveit, beleértve a magyarországi kormányzati szervezeteket is. A magyar kormány kérelmezte az oldal leállítását problematikus tartalma miatt, megpróbálva gátat szabni a gyűlöletbeszédnek; az USA kormánya azonban a továbbiakban is engedélyezte a platform működését a szólásszabadság védelmére hivatkozva.⁸⁴

A *Kuruc.info* másik problémás pontja a magyarországi szélsőjobboldali politikai párthoz, a Jobbikhoz való kötődése volt, amely a közelmúltban jobbközép-konzervatív pártként definiálta újra magát. Ez a változás szakadást eredményezett a párton belül, és két szélsőjobboldali politikai párt kialakulásához vezetett: ezek az Erő és elszántság és a Mi hazánk mozgalom voltak. A *Kuruc.info* kritikával illette a Jobbik reformjait, és a vélekedések szerint jelenleg a Mi hazánk mozgalommal tart fenn szorosabb kapcsolatot. Ettől függetlenül a Jobbik a politikai spektrum közepe felé történő elmozdulását megelőzően a *Kuruc.info* jelentette a párt online kommunikációjának egyik jelentős felületét, mivel a mainstream médiában alulreprezentáltak voltak.⁸⁵ 2018-ban, amikor a Jobbik több mint 1 millió szavazatot kapott a magyarországi választásokon, a *Kuruc.info* a 10. legnépszerűbb hírportál volt Magyarországon: az általános népesség körülbelül 10%-a, míg a Jobbik szavazóinak 23%-a olvasta.⁸⁶ Ezek a számok jelentősek, figyelembe véve egy, a magyarországi antiszemita érzelmeket vizsgáló tanulmány eredményeit, amely arra a következtetésre jutott, hogy a pártpreferencia és az antiszemitizmus között szoros kapcsolat áll fenn. Az affektív és kognitív antiszemitizmust jelző mutatók alapján a tanulmány arra a következtetésre jutott, hogy a magyarországi felnőttek 27%-a szélsőséges, míg 10%-a mérsékelt antiszemita nézeteket képvisel. Ugyanezen a skálán a Jobbik szavazóinak 42%-a szélsőséges, 15%-a pedig mérsékelt antiszemita nézeteket képviselt.⁸⁷ Ezek az adatok is azt bizonyítják, hogy a problémás alternatív hírogánomok mennyire népszerűek és elérhetőek azok számára, akik szélsőséges és populistá nézeteket vallanak.

Európa kapcsolata a médiával

Az eddig tárgyalt tényezők mindegyike hatással van az európaiak kapcsolatára a médiával. Ez kontinensszerte eltérő, de a legtöbb országban a polgárok kevésbé bíznak meg a médiában, illetve a legtöbb mainstream orgánomot elfogultnak és részrehajlónak tekintik. A média ilyenfajta megítélése fontos, mert nemcsak azt határozza meg, hogy az emberek melyik hírforrásokat fogják keresni, hanem azt is befolyásolja, hogy mekkora valószínűséggel fogyasztanak alternatív médiát, vagy kerülnek el teljesen a híreket; mindkettő által hajlamosabbak lesznek az összeesküvésekre, dezinformációra és polarizációra.

A médiába vetett bizalom az egész Európai Unióban alacsony, azonban ez nem egységesen oszlik meg. A Pew⁸⁸ és a Reuters⁸⁹ által végzett kutatások jelentős régiós eltéréseket tárnak elénk.⁹⁰ Észak- és Nyugat-Európában nagyobb a bizalom szintje, mint Dél-/Délkelet-Európában vagy Közép-Európában, néhány említésre méltó kivételtől eltekintve: az Egyesült Királyságban és Franciaországban sokkal kevésbé bíznak a médiában, mint nyugat-európai szomszédaikban, miközben Portugáliában és Németországban sokkal nagyobb a bizalom szintje, mint általában a régiójukban. Ezek a regionális trendek és a kivételek a **2. táblázatban** láthatók.

2. táblázat: A médiában megbízó európaiak aránya régióként 2022-ben (Reuters, 2022)

Régió ⁹¹	Általános bizalom	Ország	Általános bizalom
Közép-Európa (Németország nélkül)	34%	Németország	50%

⁸⁴ Lásd: Origo (2012). <https://www.origo.hu/itthon/20120703-amerikai-kepviseloktol-ker-segitseget-orban-az-internetes-gyuloletbeszed-megfekezesere.html>

⁸⁵ Barna és Knap, 2019, 79. o.

⁸⁶ Barna és Knap, 2019, 78. o.

⁸⁷ Barna és Knap, 2019, 78. o.

⁸⁸ Dánia, Franciaország, Németország, Olaszország, Hollandia, Spanyolország és az Egyesült Királyság.

⁸⁹ Lásd: Newman et al. (2021).

⁹⁰ Lásd: Mitchell et al. (2018).

⁹¹ A Reuters 2022-es *Digital Media Report* jelentése adatai alapján az egyes régiókba a következő országok tartoznak: **Közép-Európa:** Ausztria, Csehország, Magyarország, Lengyelország, Szlovákia; **Észak-Európa:** Dánia, Finnország, Norvégia, Svédország; **Dél/Délkelet-Európa:** Bulgária, Horvátország, Olaszország, Spanyolország, Görögország, Románia; **Nyugat-Európa:** Belgium, Írország, Hollandia és Svájc.

Észak-Európa	58,3%	Portugália	78%
Dél-/Délkelet-Európa (Portugália nélkül)	33,3%	Franciaország	29%
Nyugat-Európa (az Egyesült Királyság és Franciaország nélkül)	51,3%	Egyesült Királyság	34%

A Reuters által évente elvégzett felmérés adatai alapján 2022-ben nőtt a médiába vetett bizalom a világvilágjárvány megelőző időszakhoz képest, illetve a mainstream hírforrások olvasóközönsége is gyarapodott. Ez azt sugallja, hogy a Covid19-világjárvány idején terjedő számtalan összeesküvés-narratíva és dezinformáció ellenére az európaiak nagy része válsághelyzet esetén továbbra is a mainstream médiához fordul. Sajnos ez a kezdeti növekedés rövid időn belül kezdett eltűnni; a 2022-es jelentés kiadásakor a legtöbb európai országban a bizalom szintje visszaesett a Covid19-világjárvány előtti szintre.⁹²

A Pew (2018) által végzett felmérés adatai szerint a válaszadók médiába vetett bizalma nincs összefüggésben a politikai hovatartozásukkal. Ehelyett inkább a populizmust lehetett megbízhatóbb előrejelzőnek tekinteni. A nyolc országban, ahol a felmérést elvégezték, a baloldali és jobboldali populisták meggyőződésű személyek jelentősen kevésbé bíztak meg a médiában, mint azok, akiknek nem voltak populisták meggyőződései, vagy vegyes állásponton voltak. Az ideológiának csak Spanyolországban, Németországban és Svédországban volt statisztikailag jelentős hatása, azonban ez a hatás még mindig sokkal gyengébb, mint a populizmus hatása ezekben az országokban. Németországban és Spanyolországban a jobboldali ideológiákban hívők kevésbé bíztak a médiában, míg Spanyolországban a baloldaliak voltak a szkeptikusabbak.⁹³

Az elfogultság és igazságosság megítélése a bizalom egyik kritikus tényezője, amely közvetlenül befolyásolja, hogy az emberek miként fogyasztják a médiát.⁹⁴ Az elfogult híradás gyakori a mainstream médiában, mivel a híradást befolyásolja az orgánum politikai hovatartozása.⁹⁵ Ezt az erős trendet a korábban ismertetett töredezettség és az értelmező újságírás elterjedése is tovább erősítette.⁹⁶ Ugyanakkor a politika és a média kapcsolata is hatással lehet rá az adott országban.

Politikai párhuzamosság⁹⁷ azt értjük, hogy egy adott ország hírmédiája milyen szinten igazodik az adott ország politikai rendszeréhez.⁹⁸ A magasabb szintű párhuzamosságra a média nagyobb elfogultsága – a létrehozás és a fogyasztás terén egyaránt –, valamint a témák és a források korlátozottabb megjelenése jellemző. A politikai párhuzamosság nagyobb mértékben figyelhető meg a dél-európai országokban, például Olaszországban, Spanyolországban és Franciaországban, és kisebb mértékben van jelen az észak- és nyugat-európai országokban.⁹⁹

Azonban fontos különbséget tenni az elfogultság és az elfogultság látszata között. Bár a média esetében gyakran megfigyelhető egyfajta részrehajlás, egy adott személy érzékelése nem a forrás tartalmának objektív értelmezését jelenti, hanem inkább azt, hogy az adott forrás miként képviseli az illető nézőpontját, és hogyan viszonyul hozzá.¹⁰⁰ Például 2018-ban a Pew azt vizsgálta, hogy az európai hírorgánumok olvasóközönségének részrehajlása miként viszonyul az elfogultság észleléséhez. Arra az eredményre jutottak, hogy az olvasóközönség sokkal kevésbé volt elfogult, mint ahogy a megkérdezettek érzékelték.¹⁰¹ És bár az elfogult híradás felerősítheti a vitatott kérdésekkel kapcsolatos polarizáló álláspontokat, kevés bizonyíték van arra, hogy ez hozzájárulna az affektív vagy akár az attitűdben jelentkező polarizációhoz.¹⁰² Másrészt azonban az elfogultság érzékelésének mérhető hatásai vannak. Egy amerikai tanulmány adatai alapján a média feltételezett elfogultságának káros hatása van a teljes hírfogyasztásra (orgánumtól függetlenül), és a hírfogyasztás elkerülését válthatja ki.¹⁰³ Ez

⁹² A Reuters 2022-es *Digital Media Report* jelentése adatai alapján az egyes régiókba a következő országok tartoznak: **Közép-Európa:** Ausztria, Csehország, Magyarország, Lengyelország, Szlovákia; **Észak-Európa:** Dánia, Finnország, Norvégia, Svédország; **Dél/Délkelet-Európa:** Bulgária, Horvátország, Olaszország, Spanyolország, Görögország, Románia; **Nyugat-Európa:** Belgium, Írország, Hollandia és Svájc.

⁹³ Lásd: Mitchell et al. (2018).

⁹⁴ Lásd: Ardèvol-Abreu és Zúñiga (2017).

⁹⁵ Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

⁹⁶ Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

⁹⁷ Hallin és Mancini (2017) szerint a politikai párhuzamosság négy jelenségen keresztül érthető meg: „a média és a politikai szervezetek közötti strukturális kapcsolatok; az újságírók, tulajdonosok és médiamednedserek politikai elköteleződése; a médiatartalom; és a hírfogyasztási mintázatok”.

⁹⁸ Lásd: Hallin és Mancini (2017).

⁹⁹ Lásd: Fletcher és Jenkins (2019).

¹⁰⁰ Lásd: Gunther (1992).

¹⁰¹ Lásd: Mitchell et al. (2018).

¹⁰² Lásd: Wojcieszak et al. (2021).

¹⁰³ Lásd: Ardèvol-Abreu és Zúñiga (2017).

felgyorsíthatja a hírfogyasztás hanyatlását, mivel az elfogultsággal való megvádolást fegyverként használják a mainstream médiában a vetélytársak ellen, illetve azon kívülről is.

A megbélyegzés ellenére az elfogultság nem csak rosszat jelent. Bár a fogyasztók bizalmatlanok a részrehajlással szemben, sokan a teljes semlegességet is kritikával illetik, ha ez platformot és esetleg hitelességet biztosíthat az általuk károsnak tekintett álláspontoknak. A franciaországi *BFMTV* az egyik példája annak, hogy a média miként szimpatizálhat a populizmussal a semlegesség zászlaja alatt. Ahogy azt az orgánum egyik politikai riportere is mondta: „Mi a *BFMTV*-nél úgy gondoljuk, hogy nem a mi feladatunk ítélkezni. Mi mindenkivel hajlandók vagyunk beszélni.”¹⁰⁴ Hasonló problémát jelentenek az olyan témakörök is, mint az éghajlatváltozás és a vakcinák, amelyek esetében a mindkét oldalt bemutató híradás szintén „hamis egyenértékűséget” kelthet.¹⁰⁵ A Reuters 2021-es *Digital News Report* jelentésének adatai szerint a válaszadók 17%-a gondolta úgy globálisan, hogy a gyengébb érvekre kevesebb időt kell szánni, míg a válaszadók 24%-a válaszolta azt, hogy vannak olyan témakörök is, amelyeket nem szabad semleges nézőpontból megközelíteni. Mindkét kérdés vonatkozásában elmondható, hogy a fiatalabb válaszadók inkább az utóbbi nézőpontot képviselték, főleg a társadalmi igazságossággal kapcsolatos ügyekkel kapcsolatban.¹⁰⁶

Ugyanakkor nemcsak a bizalom csökkenése volt megfigyelhető; a hírekkel kapcsolatos érdeklődés is hanyatlásnak indult. Globális szinten az érdeklődés a 2017-es 63%-ról 2022-ben 51%-ra csökkent, míg a szelektív elkerülés élesen megugrott, az Egyesült Királyságban például megkettőződött ebben az időszakban. Az emberek számos okból kerülnek a híreket, beleértve a médiával kapcsolatos bizalmatlanságot, az egymás utáni válságokat követő kiégést, az összetett történetek értelmezésével kapcsolatos nehézségeket, valamint az általános apátiát és érdektelenséget.¹⁰⁷ A hírek ilyenfajta elkerülése komoly fenyegetést jelent, mivel a média segít megérteni a polgároknak az őket körülvevő világot, gyakorolni a demokratikus kötelezettségeiket, és beszámoltatni a hatalmon lévő személyeket.¹⁰⁸ Ezenkívül megbízható információk és az események következetes értelmezése nélkül a polgárok sebezhetőbbek lehetnek a dezinformációval és a polarizáló befolyásokkal szemben.

Érdekes módon a bizalommal, felfogással és fogyasztással kapcsolatos negatív trendek ellenére az európaiak továbbra is nagy értéket tulajdonítanak a médiának. Az első két helyet Svédország (95%) és Németország (90%) foglalja el azon a listán, mely azt mutatja, hogy mekkora értéket tulajdonítanak a médiának az ország társadalmának működése szempontjából. Spanyolország Hollandiával holtversenyben a harmadik, 88%-os bizalmi pontszámmal. A lista következő helyein Dánia (85%), az Egyesült Királyság (81%), Franciaország (76%) és Olaszország (75%) következik, a média viszonylag magas megbecsülését mutatva a kontinensen.¹⁰⁹

Nincs egyértelmű elképzelés arról, hogyan alakítják ki az emberek a médiával kapcsolatos megítélésüket. Egy amerikai tanulmány azt találta, hogy a bizalmat leginkább a politikai ideológia, valamint az adott személynek a kormányzattal, a többi állampolgárral és a gazdasággal kapcsolatos nézőpontja alapján lehet meghatározni.¹¹⁰ Azonban a Pew által végzett egyik európai tanulmány adatai szerint nem a politikai ideológia a leginkább meghatározó tényező, a populista ideológiákba vetett hit jobban előrejelezte a médiával kapcsolatos bizalmat.¹¹¹ Ezekkel a témakörökkel kapcsolatban további kutatásokra van szükség, azonban az egyértelmű, hogy az elfogultság érzékelése befolyásolja a mainstream médiába vetett hitet, ami megnehezíti, hogy a média az európai demokrácia egyik alapvető eleme legyen.

Helyi megközelítések a problematikus média kezelésére

A média és a polarizáció közötti ok-okozati összefüggés nem egyértelmű. Bár óvatosnak kell lennünk, hogy ne túlozzuk el ezt a kapcsolatot, vannak olyan tényezők a médiának – mind a létrehozása, mind a fogyasztása tekintetében –, amelyek kezelésével megfelelőbben

¹⁰⁴ Lásd: Schofield (2014).

¹⁰⁵ Lásd: Newman et al. (2021).

¹⁰⁶ Lásd: Newman et al. (2021).

¹⁰⁷ Lásd: Newman et al. (2022).

¹⁰⁸ Lásd: Thurman és Fletcher (2019).

¹⁰⁹ Lásd: Newman et al. (2021).

¹¹⁰ Lásd: Lee (2010).

¹¹¹ Lásd: Mitchell et al. (2018).

válaszolhatunk a polarizációra és a tekintélyellenes érzelmek terjedésére. Azonban ezeket a tényezőket nem csupán a média polarizációra gyakorolt szerepének figyelembevételével kell elemezni; inkább fel kell őket használni azoknak a különböző hajtóerőknek a szélesebb körű megértéséhez, amelyek általában polarizált és szélsőséges nézetekre készítik az embereket. Ez a megközelítés lehetővé teszi a szakembereknek, hogy túllépjenek azon a kérdéson, hogy a népszerű álláspontok alakítják-e a médiát vagy éppen fordítva, és ezáltal a szélsőségességgel kapcsolatos egyéni és csoportos sebezhetőségekre összpontosíthatnak. Ez a szakasz olyan projekteket és megközelítéseket fog bemutatni, amelyeket azért vezettek be Európa-szerte, hogy kezeljenek a média szolgáltatásával és keresletével kapcsolatos néhány kritikus tényezőt, ezáltal helyi szinten előmozdítva a társadalmi kohéziót. Fontos tanulságokat és inspirációt nyújtanak a szakembereknek, amelyek segítségével a szélsőségesség, a gyűlölködés és a polarizáció elleni küzdelem szélesebb körű kontextusában kezelhetik ezeket az összetett problémákat.

A kritikus gondolkodás és a (digitális) médiaismeret fokozása

A tanulmány első része áttekintést nyújtott a mainstream és alternatív médiát fogyasztó emberek igényeinek dinamikájáról, valamint arról, hogy milyen hatással lehet rájuk ez a tartalom. Ebben a tekintetben a szakemberek Európa-szerte erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy megvédjék a sérülékeny csoportokat a problematikus narratívákkal szemben (beleértve a potenciálisan polarizáló tartalmakat a médiában) azzal, hogy támogatják a kritikus gondolkodást és a (digitális) médiaismeretet. A kritikus gondolkodás kulcsfontosságú ahhoz, hogy az emberek személyesen képesek legyenek kiértékelni az információkat és véleményt alkotni. Ezt alátámasztva a médiaismeret alapvető fontosságú, mivel javítja az emberek azon képességét, hogy megértsék és elemezzék a média által közvetített üzeneteket, valamint kapcsolatba lépjenek velük. Míg a különböző közönségek különbözőképpen fognak válaszolni az egyes megközelítésekre, a kritikus gondolkodás és a médiaismeret rendkívül értékes, az „egész társadalomra kiterjedő” stratégia, amely segítségével a közösségek ellenállóvá tehetők a szélsőségességgel szemben.¹¹² Ebben a szakaszban bemutatunk egy példát a kritikus gondolkodást és a médiatudatosságot fejlesztő programokra.

A Be Internet Citizens¹¹³ (Legyetek internetes állampolgárok) egy olyan oktatási program, amelynek célja a médiaismeret, a kritikus gondolkodás és a digitális állampolgárság fejlesztésével bátorítani és támogatni a fiatalokat az online terekben való eligazodásban. Ezt a nagyon jól az adott helyzetre szabható programot Bulgáriában, Franciaországban, Görögországban, Olaszországban, Észak-Macedóniában, Romániában, Svédországban és az Egyesült Királyságban is megvalósították. A program interaktív gyakorlatokkal és tevékenységekkel fejlesztí a tanárok és az oktatók képességeit a formális oktatáson kívül, hogy felhívhassák a figyelmet a dezinformáció, az elfogultság, a zaklatás és a polarizáló online tartalmak ártalmaira a tinédzserek és a szülők körében. Ezek az erőforrások lehetővé teszik a fiataloknak, hogy közvetlenül és közvetve megismerkedjenek a problematikus médiához kapcsolódó kihívásokkal úgy, hogy elfogult és szenzációhajhász híradásokat, hamis információkat és polarizáló tartalmakat azonosítsanak és vizsgálják meg. A fiatalok minden esetben segítséget kapnak a problémák megértéséhez és a különböző megoldások azonosításához.

Tanulságok a szakemberek számára

A Be Internet Citizens által képviselt gyakorlat alkalmazása felhívja a figyelmet az oktatókkal és a fiatalokkal való együttműködés fontosságára a fenntartható alkalmazás szempontjából, az informális oktatás jelentette értékek kihasználásának fontosságára, valamint arra, hogy mennyire hatékony az, ha játékokkal és interaktív tevékenységekkel elérjük, hogy a tanulásban el lehessen merülni, és szórakoztató legyen. Az erőforrások és az általuk kínált leckék is hasznos inspirációt jelentenek azoknak a szakembereknek, akiknek a célja, hogy a fiatalokat médiaismeretre tanítsák, és megismertessék őket a problematikus híradásokkal.

Ellennarratívák és stratégiai kommunikáció

Egy olyan időszakban, amikor a médiába vetett bizalom és az olvasóközönség száma is csökken Európában, a szakembereknek azt is figyelembe kell venniük, hogyan tudják

¹¹² Az erőszakos szélsőségesség elleni küzdelemmel foglalkozó munkacsoport, Strategic Communications Initiative, 2017, 5. o.

¹¹³ Lásd: <https://internetcitizens.withyoutube.com/>.

fenntartani a polgárok érdeklődését és aktivitását a megbízható médiaorgánumokkal kapcsolatban. A kommunikációs kampányok és a személyre szabott hírprogramok segíthetnek a médiával kapcsolatos oktatásban, fontosságának hangsúlyozásában, az összetett történetek leegyszerűsítésében, valamint a potenciálisan polarizáló eszmecserék és aktuális ügyekkel kapcsolatos interakciók hatásának ellensúlyozásában. Ez kifejezetten a fiatal közönség bevonása szempontjából kritikus fontosságú, akik általában véve kevesebb médiát és korlátozottabb formátumokban fogyasztanak, így a megoldásoknak a fiatalok által használt platformokra, például a közösségi médiára is összpontosítaniuk kell. A helyi, országos és nemzetközi tisztviselők is hozzájárulhatnak mindehhez azzal, hogy stratégiai kommunikációval megelőzik az olyan vitatott és kihívást jelentő problémákat, amelyek nagy valószínűséggel polarizálnák a híreket fogyasztó közönséget. Ez a szakasz olyan kommunikációs kampányokat mutat be, amelyek célja a csökkenő és polarizáló médiahasználat következményeinek megelőzése és enyhítése.

A Dare to be Grey¹¹⁴ (Merj szürkének lenni) egy hollandiai fiatalok által indított és kezelt közösségimédia-kampány, amelynek célja a polarizáció kezelése. Különböző multimédia-tartalmakon és -tevékenységeken keresztül, az online adatelemzés kihasználásával különböző ötleteket tárnak a közönség elé és népszerűsítik a moderálást, arra buzdítva a követőiket, hogy találják meg a „szürke” középutat a megosztó témakörökkel kapcsolatban, valamint hogy legyenek elővigyázatosak azokkal a tevékenységekkel kapcsolatban, amelyek megerősíthetik a polarizált, fekete-fehér álláspontokat. Az ehhez hasonló projektek kulcsfontosságú megelőzési eszközei: segítenek megérteni az embereknek a híreket és kezelni a híradáshoz kapcsolódó elfogultságot, valamint a kritikus gondolkodás segítségével a híradások alapján árnyaltabb képet alkotni. A Dare to be Grey ugyanakkor olyan erőforrásokat is kínál, amelyek segítségével követőket toborozhatnak, hogy ők is megtehesék ugyanezt. Mivel a kezdeményezés elsősorban a közösségi médián alapszik, és fiatalok működtetik, nagyon alkalmas olyan fiatal felhasználók elérésére, akik passzívan vagy mások értelmezésén keresztül találkoznak a hírekkel. A kampány jelenleg elsősorban a holland piacot célozza meg: ez lehetővé teszi, hogy a megközelítést a holland felhasználókra szabják, és egy olyan modellt kínál, amely a közösségi média által helyi beavatkozásokra is használható. Így ellenállóképesség alakítható ki a sérülékeny felhasználók körében, és mobilizálhatók a látszólag nem érintett egyének, és ők is a megoldás részei lehetnek.

Tanulságok a szakemberek számára

Bár a Dare to be Grey kampányt kifejezetten a hollandiai célközönségre szabták, értékes modell az EU-s szakembereknek. Megnyerő tartalma és fiatalos hangneme vonzóbbá teszi a fiatalabb közönség számára, míg a közösségi média használatával lehetőség nyílik egy adott környezetre való skálázására, viszonylag alacsony költségek mellett. Ugyanakkor azt is megmutatja, hogy mennyire fontos a tartalmakat egy adott környezet szerint személyre szabni, és milyen fontos, hogy a megközelítés naprakész legyen, hogy megfeleljen a változó online trendeknek és prioritásoknak. A Dare to be Grey bemutatja, hogy milyen fontosak a ténylegesen a fiatalok által vezetett kampányok. Az európai szakembereknek meg kell vizsgálniuk, hogy miként támogathatják a fiatalokat, hogy más narratívaellenes kampányokat is létrehozassanak kifejezetten a fiatal közönség részére.

Szatirikus hírprogramok. Az egyesült államokbeli *The Daily Show* sikerét követve számos új, satirikus hírprogram jelent meg, amelyek célközönsége legfőképpen a fiatal felnőttek, a cél pedig az, hogy bevonják őket az aktuális eseményekbe. Közben az olyan egyesült államokbeli programok, mint például a John Oliver vezette *Last Week Tonight* továbbra is vonzzák a nemzetközi nézőközönséget, Európában is megjelentek hasonló formátumú tévéműsorok: ilyen például a hollandiai Arjen Lubach műsora, aki azután tett szert nemzetközi hírnévre, miután elindította az egész Európán végigsöprő „America First” videókampányt. Vannak kifejezetten online formátumban megjelenő tartalmak is, mint például az ausztráliai *Juice Media*, amelynek szintén nemzetközi közönsége van, és globális ügyekkel foglalkozik. A megközelítés és a hangnem a fiatal közönség igényeire van szabva, míg a formátum a komplex témaköröket is megközelíthetővé és dinamikusá teszi.

¹¹⁴ Lásd: <https://www.daretobegrey.com/>.

Tanulságok a szakemberek számára

Ezek a hírprogramok fontos ellenőrzési mechanizmusokat biztosítanak a politikusok és a kereskedelmi résztvevők fölött, mivel olyan problémákra világítanak rá, amelyek gyakran kimaradnak a mainstream híradásokról. Azonban fontos megjegyezni, hogy a szatirikus megközelítés taszító lehet azok számára, akik más véleményen vannak, és még akár polarizáló hatása is lehet olyan közönség esetében, akik erős ellentétes populista nézeteket képviselnek. Ugyanakkor bár a szatirikus hírprogramok felhívják a figyelmet a spektrum problematikus figuráira, általában baloldali hajlamúak, ez pedig még inkább felerősítheti azt az érzést, hogy a közmédia elfogult és részrehajló. A komédia és a hírek ilyenfajta kombinációja még ezen kockázatok ellenére is követésre érdemes megközelítés, amely beépíthető a helyi kommunikációs kampányokba és médiaprogramokba. Az ilyenfajta megközelítés a közösségi médiás tartalmakkal is jól összeegyeztethető, és felhasználható arra, hogy olyan videoplatformokra is eljuttassuk a híreket, mint a TikTok és az Instagram. Ebben az esetben a szakembereknek érdemes együttműködniük az influenszerekkel, hogy szélesebb nagyobb közönséghez jussanak el.

A helyi önkormányzatoknak is fontolóra kell venniük a szélesebb körű stratégiai kommunikációs formák használatát, hogy minimalizálhassák az érzékeny vagy ellentmondásos témakörökkel kapcsolatos híradások polarizáló hatását.

A külföldi terrorista harcosok és családjuk visszatérése érzékeny és ellentmondásos téma, amely jelentős médiafigyelmet kaphat és a közösségek polarizációjához vezethet. Ennek okai a különböző (téves) feltételezések, illetve az azon emberek iránt érzett félelem és düh, akik valamilyen formában kapcsolatba kerültek a terrorizmussal vagy a terrorista csoportokkal. Ennek eredményeképpen a visszatérőkkel kapcsolatos kommunikáció dilemmát és kihívást jelent a rehabilitációs és a reintegrációs folyamatok szempontjából. A média, függetlenül attól, hogy mainstream vagy alternatív, fontos szerepet játszik ebben a tekintetben. A visszatérőkkel kapcsolatos kommunikáció egyik problémája a korlátozott adatmegosztás a személyes jogok miatt, ami hozzájárul a stigmatizáláshoz, tovább növelve a félelmet, valamint téves információkat terjesztve.

Tanulságok a szakemberek számára

A 2020 májusában tartott online RAN LOCAL megbeszélés során a szakemberek erről a témáról is tárgyaltak, és a médiával való kapcsolatra vonatkozó számos bevált gyakorlatot meghatároztak, amelyekkel leküzdhetők vagy minimalizálhatók az ezekhez a kihívásokhoz kapcsolódó hatások. Az egyik ilyen javaslat az volt, hogy minél hamarabb hozzanak létre partnerséget a médiával, lehetőleg még azelőtt, hogy a visszatérők megérkezzenek a közösségükbe.¹¹⁵ A másik ilyen javaslat az volt, hogy hozzanak létre egy közös nyelvet a médiával való kommunikációhoz, ami azt jelenti, hogy az érdekelt feleknek következetesnek és precíznek kell lenniük a kommunikációjuk során, hogy elkerülhessék az esetleg feszültséget keltő félreértéseket. Ugyanezen a vonalon elindulva a szakembereknek egyértelmű szerepköröket és felelőségeket kell meghatározniuk a média kezelésével kapcsolatban, beleértve annak meghatározását is, hogy milyen adatokat lehet és milyen adatokat nem lehet megosztani. A németországi Alsó-Szászországban az iszlám szélsőségeség megelőzését szolgáló helyi struktúrákkal foglalkozó AG Kostl munkacsoportot az összes érintett fél közötti kommunikáció megkönnyítésének jó gyakorlati példájaként említették.¹¹⁶

A megbízható újságírás támogatása

Egy másik fontos tényező a hírgyártás: a stratégiáknak meg kell vizsgálniuk, hogy miként lehet a megbízható újságírást megvédeni és támogatni, miközben azonosítani és kezelniük kell a problematikus híradásokat is. Ennek középpontjában az újságírók állnak. Az eddig felsorolt

¹¹⁵ Lásd: Wouterse és Gssime, 2020, 4–8. o.

¹¹⁶ További információ itt érhető el: <https://beraten-niedersachsen.de/>.

stratégiák mindegyike a minőségi újságírás meglétén alapul. Ez megfelelően képzett újságírókat igényel, akiknek megfelelő és elégséges támogatást kell nyújtani, hogy hatékonyan, valamint a nyitott, pluralista társadalmak értékeivel összhangban dolgozhassanak.

A Centre for Media Pluralism and Media Freedom (CMPF)¹¹⁷ azon dolgozik, hogy Európa-szerte megvédje a médiát, négy elsődleges csatornán keresztül: kutatás, viták, oktatás és képzés, valamint az eredmények megosztása. Az Európai Unió által társfinanszírozott CMPF számos különböző képzési programot nyújt az újságíróknak és a szakembereknek, valamint hálózatalapú megközelítéssel fontos támogatást nyújt, beleértve a jogi tanácsadást, információkat és eszközöket, nyilvános fórumokat, határokon átívelő csereprogramokat és díjakat. Ezzel a munkával helyi szinten és az egész kontinensen is támogatják az újságírókat, hogy ezáltal megvédjék az európai média jövőjét.

Tanulságok a szakemberek számára

Az európai szakembereknek nem kell egyedül szembenézniük ezzel a kihívással; támogatást kell kérniük az Európai Uniótól és a szomszédos országoktól, beleértve a tanácsok, a bevált gyakorlatok és az inspirációk megosztását egymással, illetve a közvetlenebb támogatások, például a finanszírozás vagy az erőforrások biztosítását.

Az RNTC Media¹¹⁸ egy hollandiai újságírói képzési program, amelyet az RMW Media bonyolít le. Más képzési programokkal ellentétben civil és hivatásos újságírók is részt vehetnek rajta, és arra összpontosít, hogy az újságírást miként lehet felhasználni a társadalmi változás támogatására. A tevékenységek lefedik a tartalmak készítését és a közösségi médiában folytatott kampányokat, képessé téve a résztvevőket a média felhasználására, valamint fejlesztve a médiahasználati készségeket, segítve a dezinformációk legyőzését. A program bevezeti a résztvevőket a kreatív folyamatba, hogy a gyakorlatokon át jobban megértsék az újságírást, és hasznos új készségeket szerezhessenek meg. Jelen tanulmány bemutatta, hogy a civil újságírás milyen (pozitív és negatív) hatással lehet, és ahogyan a digitalizáció egyre uralkodóbbá válik, ez a trend valószínűleg folytatódni fog. Ezért fontos beépíteni mindebbe az olyan újságírási képzést, amely kiaknázhathatja ezt a trendet a megbízható híradások elősegítése és a hírek biztonságos és hatékony terjesztése érdekében a közösségi médián keresztül.

Tanulságok a szakemberek számára

Az RNTC Media példa arra, hogy a médiával kapcsolatos képzés hogyan tudja támogatni a felelős civil újságírást és a szakembereket. A civil újságírás káros is lehet, és mint ilyen, csábító lehet, hogy egyáltalán ne is támogassuk; története azonban az emberi jogok előmozdítása terén jelentős, és az ilyenfajta újságírás a digitális korban valószínűleg még hangsúlyosabbá fog válni. Az európai szakembereknek tanulniuk kell ebből a sikeres programból, és szélesebb körben meg kell osztaniuk a kritikus ismereteket és készségeket.

Az Európai Unió „News kezdeményezése”¹¹⁹ azért jött létre, hogy „meglévő és új intézkedéseket vezessen be a hírmédia-szektor támogatására”. A szakpolitikai megközelítések és a finanszírozás kombinációján keresztül holisztikus megközelítést alkalmazva igyekszik megválaszolni a média előtt álló kihívásokat. A program keretében 75 millió eurót részben olyan projektek támogatására fordítanak, amelyek lehetővé teszik és támogatják a független újságírást, valamint a médiaismerettel, tényellenőrzéssel, online médiával stb. foglalkozó ösztöndíjakat finanszíroznak belőle.

Tanulságok a szakemberek számára

A program jelenleg is folyamatban van, érdeklődő európai szakembereknek figyelemmel kell kísérniük a támogatási vagy együttműködési lehetőségeket. Ez a kezdeményezés egyben jó modell a lokálisabb megközelítésekhez is, amelyek révén a nemzeti vagy helyi önkormányzatok megszervezhetik médiastratégiájukat, holisztikusabbá téve őket, és

¹¹⁷ Lásd: <https://cmpf.eu.eu/>.

¹¹⁸ Lásd: <https://www.rnw.org/what-we-do/rntc/>.

¹¹⁹ Lásd: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/funding-news-media-sector>.

lehetővé téve a többi érdekelt féllel, köztük a civil társadalommal való nagyobb együttműködést.

Médiafigyelés

A problematikus és érzékeny tartalmak elkerülhetetlenek a hírmédiában. A médiafigyelés fontos mind a szakemberek, mind a döntéshozók számára ahhoz, hogy megértsék a hírmédia ökoszisztémáját, beleértve a fő gyűlöletkeltő és polarizáló narratívákat, valamint a problémás tartalmakat előállító és terjesztő médiaorgánumok hálózatait. Ezek az ismeretek elengedhetetlenek olyan, a tényeken alapuló szakpolitika és helyi szintű programok kialakításához, amelyek a szélsőséges tartalom által jelentett fenyegetésekre és kockázatokra vannak szabva.

A médiafigyelés végezhető manuálisan, nyílt forrású intelligencia segítségével, ami különösen hasznos módszer, ha konkrét adatokat keresünk. Egy másik nyomon követési módszer az automatizált gyűjtés és elemzés mesterséges intelligenciát használó szoftverek segítségével. Ez a megközelítés inkább arra alkalmas, hogy tájékoztassuk az érdekelt feleket egy adott témával kapcsolatos közvéleményről, illetve hálózatok feltérképezésére használható. A munka során a médiafigyelőnek be kell tartania az adatvédelemre és a személyiségi jogokra vonatkozó szabályokat a megfelelő eljárás garantálása érdekében. Ez a szakasz egy hatékony médiafigyelési programot mutat be.

A Media Pluralism Monitor¹²⁰ egy, az Európai Unió által a médiapluralizmus nyomon követésére kifejlesztett eszköz, amely 25 mutatón alapul, amelyek az alapvető védelmet, a piaci pluralitást, a politikai függetlenséget és a társadalmi befogadást értékelik a közszolgálati, kereskedelmi és közösségi médiában. Az eszközzel 2018-ban, 2019-ben és 2020-ban készített jelentések online is elérhetők.

Tanulságok a szakemberek számára

Az ehhez hasonló eszközök egy független ellenőrző által alkalmazva segíthetnek a helyi és nemzeti szereplőknek abban, hogy jobban megértsék országuk médiakörnyezetét, felismerjék a polarizálódó és problémás média jelentette potenciális veszélyeket, valamint az olyan trendeket, melyek veszélyeztethetik a médiapluralizmust.

Szemponatok a helyi szakemberek számára

- A válaszlépéseknek bizonyítékokon kell alapulniuk, és jelenleg nincs elegendő kutatás ahhoz, hogy jól megalapozzuk a hatékony és fenntartható szakpolitikát és programokat. Noha egyre több kutatás folyik ezzel a témával és lehetséges következményeivel kapcsolatban, a legtöbb kutatás az Egyesült Államokra összpontosul, ahol másként tapasztalják meg ezeket a kihívásokat. Az uniós szakembereknek hivatkozniuk kell a meglévő kutatásokra, de új kutatásokat is végezniük vagy támogatniuk kell, a konkrét közösségekre összpontosító helyi kutatásoktól kezdve az információalapú, célzott beavatkozásokig.
- A média és a polarizáció közötti kapcsolat még mindig nem egyértelmű. A szakembereknek elkötelezetten kell megközelíteniük a kihívást, miközben ügyelniük kell arra, hogy ne fektessenek túl nagy hangsúlyt a kapcsolatra, és ne fokozzák a médiával kapcsolatos negatív felfogást, amely további passzivitáshoz vezethet. Noha foglalkozni kell a hírmédiával kapcsolatos problémákkal, a média a jól működő demokrácia kritikus szövetségese és szerves része, amelyet meg kell védeni.

¹²⁰ Lásd: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/monitoring-media-pluralism>.

- A finanszírozás hiánya súlyos fenyegetést jelent a hírmédia jövőjére. Bár az elüzettesedés segítette a médiaorgánumoknak nagyobb politikai függetlenséget szerezni, egyúttal nagyobb függőséget is teremtett a piaci erőktől, és az orgánumok egyre nagyobb médiabirodalmakba tömörüléséhez vezet. A reklámbevétel nem elegendő, és az emberek nincsenek hozzá szokva ahhoz, hogy fizessenek ezért a médiáért.¹²¹ Ebben a kihívásokkal teli környezetben szakpolitikai válaszlépésekre lehet szükség a független újságírás védelméhez. Az állampolgárok támogatásának megszerzése azonban hatalmas erőfeszítést fog igényelni.
- A technológia fejlődése a hírmédiát a virtuális térbe is átvezette. A világjárvány tovább fokozta ezt a folyamatot, annak ellenére, hogy a közönség jelentős része a Covid19-cel kapcsolatos információkat TV-műsorokból szerezte. Ennek eredményeként a dezinformáció, az összeesküvés-narratívák és a gyűlöletkeltő tartalmak, amelyek többnyire az alternatív médiában jelentek meg, futótűzként terjedtek az interneten. A szakembereknek jobban fel kell készülniük az eligazodásra az online térben, a közönség bevonására és a virtuális térnek megfelelő válaszlépések meghozatalára.
- A cenzúrát gyakran javasolják az alternatív médiaplatformokon megjelenő polarizáló tartalmakra adott hatékony válaszlépésként. A gyűlöletkeltő és polarizáló tartalmak teljes eltávolítása vagy a szélsőséges platformok betiltása rövid távon ésszerű lehetőségnek tűnhet: ha elérhetetlenné tesszük a problémás tartalmakat, az olvasók nem lesznek kitéve nekik. A cenzúra azonban valószínűleg nem hatékony, sőt, közép- és hosszú távon kontraproduktív is. Először is: a kormányok visszaélhetnek a cenzúrával a kritikus hírmédia elhallgattatásával. Másodszor, még ha nem is élnek vissza a cenzúrával, a cenzúrázott orgánumok újra megjelenhetnek egy másik, a törvény hatályán kívül eső joghatóság területén vagy pedig más néven. Harmadszor: a szólásszabadságról szóló jogszabályokban való eligazodás mellett a problémás média cenzúrázása, beleértve a szélsőséges csoportoktól származó tartalmakat is, megerősítheti azt a meggyőződést, hogy a médiaszabályozás rossz, és célja az „igazság” elfedése.¹²² Ez pedig megerősítheti az összeesküvés-narratívákat és a szélsőséges nézőpontokat.
- Az újságírók az alternatív populista hírmédia létfontosságú alkotóelemei. Kapuőrként szolgálnak a populista szereplők és narratíváik számára, tolmácsok, akik értékelik üzeneteiket és cselekedeteiket, illetve populista üzenetek kezdeményezői is lehetnek. Ezért fontos az újságírókkal való együttműködés annak érdekében, hogy felhívjuk a figyelmet a gondatlan és etikátlan híradásokkal járó kockázatokra. Ezenkívül az újságírókat be kell vonni abba, hogy a populista üzenetek továbbítását hatékonyan kezelő rendszer részei legyenek a megbízható újságírás és a problematikus tartalmakra való reakálás révén.
- A közszolgálati média a médiaökoszisztéma egyik kritikus fontosságú része, és olyan támogatásra van szüksége a változó környezethez való alkalmazkodáshoz, mely megvédi egyedülálló szerepét. Európa-szerte számos közszolgálati műsorszolgáltatót adókból tartanak fenn, de ez a modell csak addig valósítható meg, amíg a legtöbb állampolgár megbízik benne mint hírforrásban, és továbbra is látja a benne lévő értéket. A kormányzatoknak olyan szakpolitikát kell alkalmazniuk, amely védi a közszolgálati médiát és biztosítja a finanszírozását, anélkül, hogy veszélyeztetné a függetlenségét vagy hitelességét, míg más szakembereknek abban kell segíteniük, hogy az állampolgárok magukénak érezhessék a közmédiát.
- A tényellenőrzés és a több területre kiterjedő tartalmak hasznos megelőzési stratégiák lehetnek, de nem valószínű, hogy erős pozitív hatást gyakorolnak a már polarizált vagy populista meggyőződésű emberekre. Egyes kutatások szerint akár negatív hatásuk is lehet. Mindkettő gyakori stratégia a polarizáció és a dezinformáció ellen, ezért a szakembereknek szem előtt kell tartaniuk a közönség sajátos szükségleteit a projektek megtervezésekor, hogy biztosak legyenek abban, hogy nem ártalmas megközelítést alkalmaznak.

¹²¹ Newman et al. 2022, 62–109.

¹²² Lásd: Uniós radikalizálódástudatossági hálózat (2019).

- Bár egyre több tudásunk van a szélsőjobboldali extrémizmusról és az összeesküvés-narratívákról, és egyre több figyelem irányul rájuk, ezt kormányzati finanszírozási kötelezettségvállalásokkal kell segíteni, hogy az érdekelt felek megfelelő erőforrásokkal és kapacitással rendelkezzenek a probléma kezeléséhez. Ez ugyanakkor nem jelenti azt, hogy a meglévő, az erőszakos iszlamista szélsőségekre összpontosító programokat háttérbe kell szorítani, mert az Iszlám Állam területi hanyatlása és az Európában relatíve kisebb számú terrortámadás ellenére az erőszakos iszlamista csoportok által jelentett fenyegetés továbbra is mindenütt jelen van. Ami a médiát és a polarizációt illeti, ez azt jelenti, hogy a szakembereknek továbbra is támogatniuk kell a döntéshozókat, és konzultálniuk kell velük a helyi fenyegetésekkel kapcsolatban, hogy segíthessenek az ezzel kapcsolatos szakpolitikák megfogalmazásában. A média szerepe a polarizációban kulcsfontosságú elem, és ennek megfelelően meg kell jelennie a politikai vitákban.

Ajánlások

1. Folytatni kell a helyi kutatásokat a helyi, nemzeti és európai szintű stratégiák megalapozásához.
2. A hírek elkerülése komoly aggodalomra ad okot. A szakembereknek bátorítaniuk kell az embereket, hogy érdeklődjenek a hírek iránt, különösen az oktatási szempontból hátrányos helyzetűeket és a fiatalokat. Ez megvalósulhat a jobb állampolgári nevelés révén az aktuális események kontextusba helyezésének elősegítéséhez, olyan kampányokkal, amelyek segítik az embereket a média jelentőségének megértésében és a médiába vetett hitet aláásó elfogultsággal kapcsolatos vádak leleplezésében, valamint olyan kezdeményezések révén, amelyek célja a hírek közelebb hozása és érthetőbbé tétele.
3. Az újságírás és a média témakörének bevezetése az állampolgári nevelésbe, mind a formális, mind az informális oktatásban. Ez segít az embereknek átgondolni és megérteni az újságírás fontosságát, valamint megismerni azt a folyamatot és etikai álláspontot, amely megalapozza a hírek előkészítését és a terjesztését a médián keresztül.
4. Olyan programok támogatása, amelyek elősegítik a kritikai gondolkodást és a médiaismeretet a kiszolgáltatott közönség védelme érdekében. A programokat a különböző korú, nemű, etnikai hovatartozású, vallású és társadalmi csoportokba tartozó fogyasztók igényeire kell szabni. A programok kulcsfontosságú részévé kell tenni, hogy segítse a résztvevőket a tények és a vélemények megkülönböztetésében, az elfogultság felismerésében a híradásokban és az összeesküvés-narratívákban, továbbá a hírek valóságtartalmának és pontosságának leellenőrzésében, illetve a problematikus tartalmakra és szereplőkre való reakcióban.
5. Együtt kell működni a sajtóorgánumokkal és az újságírókkal a mainstream médiával kapcsolatos negatív vélemények kezeléséhez, a bizalomépítés, az olvasóközönség megtartása és az alternatív média vonzerejének ellensúlyozása céljából. Ez magában foglalja a médiaipar jobb megértését, a tudatosság fokozását a polarizációval és a populizmussal kapcsolatban, valamint annak megértését, hogy a híradásaikkal miként súlyosbíthatják ezeket a jelenségeket.
6. Támogatni kell az etikus és megbízható újságírást. Az újságírók morális és jogi dilemmákkal szembesülnek, amikor problematikus és polarizáló tartalmakról tudósítanak. További erőfeszítésekre van szükség azon hatások tudatosítása érdekében, amelyeket az újságírók fejtenek ki, amikor érzékeny politikai kérdésekről

vagy eseményekről tudósítanak, és el kell látni őket olyan módszereket, amelyek biztosítják a kiegyensúlyozott híradás lehetőségét.

7. A politikailag érzékeny témákkal kapcsolatban szorosan együtt kell működni a médiaszervezetekkel. Egy olyan kommunikációs tervet kell létrehozni, amelyben a média jelentőségteljes partnerként vesz részt, hogy megfelelően beszámolhassanak a különböző témákról félelemkeltés, a közösségek megvédelmezése és téves információk terjesztése nélkül.
8. Olyan struktúrákat és platformokat kell létrehozni, amelyek elősegítik a szakemberek, a kutatók, a szakpolitikai döntéshozók, az újságírók, a hírorgánumok tulajdonosai és a technológiai vállalatok közötti kölcsönös együttműködést. A média és a polarizáció összetett témakör, amely közös és összehangolt válaszlépéseket igényel az összes érintett fél részéről.
9. A cenzúrát óvatosan kell alkalmazni, ügyelve a szólásszabadság védelmére és arra, hogy ezzel az eszközzel senki se éljen vissza. Mivel a cenzúra megerősítheti a már radikalizálódott csoportok összeesküvéssel kapcsolatos meggyőződéseit, olyan válaszlépéseket kell kialakítani, amelyek enyhítik ezt a jelenséget. Az olyan helyzetekben, ahol a beavatkozás több kárt okozhat, mint hasznot, fel kell mérni, hogy a cenzúra a megfelelő megközelítés-e.
10. A gyűlöletbeszédnek minősített tartalmat előállító és terjesztő médiumokat, illetve vezetőiket és munkatársaikat számon kell kérni a tetteik miatt. A szankcionálásnak arányosnak kell lennie annak biztosítására, hogy az adott orgánum és a hozzá tartozó emberek népszerűsége ne nőjön. Azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy a szankciók önmagukban nem oldják meg a problémát. Szélesebb körű bevonási tervre van szükség ahhoz, hogy megértsük azokat a tényezőket, amelyek a problematikus tartalom előállításához, illetve terjesztéséhez vezetnek, és reagálhassunk rájuk.
11. Nyomon kell követni a sajtóorgánumokat és hatásukat. Ez magában foglalhatja dedikált nyílt forrású kutatócsoportok és egy olyan platform létrehozását is, amelyen a felhasználók bejelenthetik a problematikus tartalmakat. Ezenkívül mesterséges intelligencián alapuló szoftverek segítségével azonosítani kell a szélsőséges tartalmakat és hálózatokat, és meg kell érteni az online hírfogyasztók álláspontját és nézeteit.

A szerzőkről:

Kelsey Bjornsgaard a Strong Cities Network hálózat gyakorlati vezetője az Insitute for Strategic Dialogue intézetben, ahol kapacitásépítési modellek kidolgozását vezeti az erőszakos szélsőségek megelőzésére és leküzdésére irányuló, helyileg irányított megközelítések erősítéséhez. Szorosan együttműködik önkormányzati vezetőkkel, az első vonalban dolgozó szakemberekkel, a civil társadalommal és fiatal önszerveződő szereplőkkel a kritikus kapacitás kiépítésére és az ágazatok közötti együttműködés ösztönzésére a közösségi alapú megoldások globális szintű segítéséhez. Kelsey a londoni King's College nemzetközi konfliktustanulmányok képzésén mesterfokozatot, az Oklahomai Egyetem európai tanulmányok képzésén pedig alapfokozatot szerzett.

Simeon Dukić a Strong Cities Network hálózat vezető menedzsere az Institute for Strategic Dialogue intézetben, ahol kutatást és hálózati szerepvállalást vezet, valamint városi szintű erőfeszítéseket támogat a szélsőségek, a gyűlölet és a polarizáció leküzdésére Európában és Ázsiában. Munkája során a regionális offline és online fenyegetettségi környezetek feltérképezésére, az önkormányzatok által irányított, több érdekelt felet tömörítő helyi megelőzési keretek kiaknázására, a nemzeti és helyi együttműködés fokozására, valamint a fiatalok a gyűlölet, polarizáció és szélsőségek elleni küzdelemhez szükséges képességeinek fejlesztésére összpontosít. Simeon a londoni King's College hírszerzés és nemzetközi biztonság szakján mesterfokozatot, a hágai Leiden University College-ban globális kihívások képzésén pedig alapfokozatot szerzett.

Bibliográfia

- Abubakar, A. T. (2020). News values and the ethical dilemmas of covering violent extremism. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 97(1), 278–298. o.
- Ardèvol-Abreu, A. és Gil de Zúñiga, H. (2017). Effects of editorial media bias perception and media trust on the use of traditional, citizen, and social media news. *Journalism & mass communication quarterly*, 94(3), 703–724. o.
- Atton, C. (2002). *Alternative Media*. SAGE Publications.
<https://dx.doi.org/10.4135/9781446220153>
- Atton, C. (2003). What is alternative journalism?. *Journalism*, 4(3), 267–272. o.
- Atton, C. és Hamilton, J. F. (2018). *Alternative Journalism*. Journalism Studies: Key Texts. SAGE Publications.
- Bail, C. A., Argyle, L. P., Brown, T. W., Bumpus, J. P., Chen, H., Hunzaker, M. F., ... és Volfovsky, A. (2018). Exposure to opposing views on social media can increase political polarization. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(37), 9216–9221. o.
<https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.1804840115>
- Banks, A., Calvo, E., Karol, D. és Telhami, S. (2021). #PolarizedFeeds: Three experiments on polarization, framing, and social media. *The International Journal of Press/Politics*, 26(3), 609–634. o. <https://doi.org/10.1177/1940161220940964>
- Barna, I. és Knap, Á. (2019). Antisemitism in contemporary Hungary: exploring topics of antisemitism in the far-right media using natural language processing. *Theo-Web. Zeitschrift für Religionspädagogik*, 18(1), 75–92. o.
- Berger, J. M. (2018). *Extremism*. MIT Press.
- Brogi, E., Carlini, R. M., Nenadic, I., Palmer, M., Parcu, P. L. és Cunha, M. V. de A. (2020). *Monitoring media pluralism in the digital era: application of the Media Pluralism Monitor in the European Union, Albania and Turkey in the years 2018-2019*. Európai Doktori Intézet.
<https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/67828/MPM2020-PolicyReport.pdf?sequence=5&isAllowed=y>
- Chase, J. (2018. szeptember 26.). AfD says German state, media favour the left — do they?. *Deutsche Welle*. <https://www.dw.com/en/afd-says-german-state-media-favor-the-left-do-they/a-45632081>
- Conseil mondial de la radiotélévision. (2001). *Public Broadcasting: Why? How?*. UNESCO.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000124058>
- Az erőszakos szélsőségek elleni küzdelemmel foglalkozó munkacsoport, Strategic Communications Initiative. (2017). *Zurich-London Recommendations on Preventing and Countering Violent Extremism and Terrorism Online*. A terrorizmus elleni küzdelem világfóruma (GCTF).
<https://www.thegctf.org/Portals/1/Documents/Framework%20Documents/2017/GCTF%20-%20Zurich-London%20Recommendations%20E>
- Dangerfield, M. B. (é. n.). *Power to the People: The Rise and Rise of Citizen Journalism*. Tate. <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/p/photojournalism/power-people>

- Davey, J. és Ebner, J. (2019). 'The Great Replacement': The violent consequences of mainstreamed extremism. Institute for Strategic Dialogue. <https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2019/07/The-Great-Replacement-The-Violent-Consequences-of-Mainstreamed-Extremism-by-ISD.pdf>
- DiMaggio, P., Evans, J., és Bryson, B. (1996). Have American's Social Attitudes Become More Polarized?. *American Journal of Sociology*, 102(3) 690–755. o.
- Druckman, J. N., Peterson, E., és Slothuus, R. (2013). How elite partisan polarization affects public opinion formation. *American Political Science Review*, 107(1), 57–79. o.
- Dutton, W. H. (2009). The fifth estate emerging through the network of networks. *Prometheus*, 27(1), 1–15. o.
- Farinelli, F. (2021). *Conspiracy theories and far-right extremism – Insights and recommendations for P/CVE*. Unió radikalizálódástudatossági hálózat. Az Európai Unió Kiadóhivatala. https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/c1ab85bb-c39d-4006-8b11-0932b23696e1_en?filename=ran_conspiracy_theories_and_right-wing_2021_en.pdf
- Firmstone, J. (2016). Mapping changes in local news. *Journalism Practice*, 10(7), 928–938. o.
- Flaxman, S., Goel, S. és Rao, J. M. (2016). Filter bubbles, echo chambers, and online news consumption. *Public opinion quarterly*, 80(S1), 298–320. o.
- Fletcher, R. és Jenkins, J. (2019). *Polarisation and the news media in Europe: A literature review of the effect of news use on polarisation across Europe* (tanulmány). Panel for the Future of Science and Technology. European Parliamentary Research Service (EPRS). https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2019-03/Polarisation_and_the_news_media_in_Europe.pdf
- Galineau, K. (2019. március 16.). Mosque shooter a white nationalist seeking revenge. *AP News*. <https://apnews.com/article/immigration-shootings-ap-top-news-international-news-australia-1e19fefcb2e948a1bf7ce63429bc186e>.
- Gunther, A. C. (1992). Biased press or biased public? Attitudes toward media coverage of social groups. *Public Opinion Quarterly*, 56(2), 147–167. o.
- Hallin, D. C. és Mancini, P. (2017). Ten years after comparing media systems: What have we learned?. *Political Communication*, 34(2), 155–171. o.
- Hameleers, M. és Van der Meer, T. G. (2020). Misinformation and polarization in a high-choice media environment: How effective are political fact-checkers?. *Communication Research*, 47(2), 227–250. o.
- Heft, A., Mayerhöffer, E., Reinhardt, S. és Knüpfer, C. (2020). Beyond Breitbart: Comparing right-wing digital news infrastructures in six Western democracies. *Policy & Internet*, 12(1), 20–45. o.
- Heikkilä, R., Leguina, A. és Purhonen, S. (2022). The stratification of media usage in Finland, 2007–2018: Signs of socio-political polarization?. *New Media & Society*, 24(5), 1053–1075. o.
- Ihlebaek, K. A. és Nygaard, S. (2021). Right-wing alternative media in the Scandinavian political communication landscape. In: E. Skogerbø, Ø. Ihlen, N. Nørgaard Kristensen és L. Nord (szerk.), *Power, Communication, and Politics in the Nordic Countries* (263–282. o.). Nordicom. <https://doi.org/10.48335/9789188855299>

Krouwel, A., Kutiyski, Y., Van Prooijen, J. W., Martinsson, J. és Markstedt, E. (2017). Does extreme political ideology predict conspiracy beliefs, economic evaluations and political trust? Evidence from Sweden. *Journal of Social and Political Psychology*, 5(2), 435–462. o. <https://doi.org/10.5964/j spp.v5i2.745>

Kuchta, R. (2021). *Online Extremism in Slovakia: Actors, Topics, Platforms and Strategies*. Institute for Strategic Dialogue. <https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2021/11/Online-Extremism-in-Slovakia-Actors-Topics-Platforms-Strategies.pdf>

Le Gall, A. (2021). *Europe's Media in the Digital Decade – An Actional Plan to Support Recovery and Transformation in the News Media Sector*. A Kulturális és Oktatási Bizottság megbízásából végzett kutatás, Európai Parlament. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690873/IPOL_STU\(2021\)690873_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690873/IPOL_STU(2021)690873_EN.pdf)

Lee, T. T. (2010). Why they don't trust the media: An examination of factors predicting trust. *American Behavioral Scientist*, 54(1), 8–21. o.

McNeil-Willson, R., Gerrand, V., Scrinzi, F. és Triandafyllidou, A. (2019). *Polarisation, Violent Extremism and Resilience in Europe today: An Analytical Framework* [technikai jelentés]. The BRaVE Project. <http://hdl.handle.net/1814/65664>

Mitchell, A., Simmons, K., Matsa, K. E., Silver, L., Shearer, E., Johnson, C., ... és Taylor, K. (2018. május 14.). *In Western Europe, public attitudes toward news media more divided by populist views than left-right ideology*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/journalism/2018/05/14/in-western-europe-public-attitudes-toward-news-media-more-divided-by-populist-views-than-left-right-ideology/>

Mullainathan, S. és Shleifer, A. (2005). The market for news. *American Economic Review*, 95(4), 1031–1053. o.

Müller, P., Schemer, C., Wettstein, M., Schulz, A., Wirz, D. S., Engesser, S. és Wirth, W. (2017). The polarizing impact of news coverage on populist attitudes in the public: Evidence from a panel study in four European democracies. *Journal of Communication*, 67(6), 968–992. o.

Newman, N. (2018. június 14.). *"They tell the truth I like" – Partisan and Alternative News Sites in Europe*, European Journal Observatory. <https://en.ejo.ch/research/they-tell-the-truth-i-like-partisan-and-alternative-news-sites-in-europe>

Newman, N., Fletcher, R., Kalogeropoulos, A. és Nielsen, R. K. (2019). *Reuters Institute Digital News Report 2019* (8. kiadás). Reuters Institute for the Study of Journalism. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2019-06/DNR_2019_FINAL_0.pdf

Newman, N., Fletcher, R., Kalogeropoulos, A., Levy, D. A. és Nielsen, R. K. (2018). *Reuters Institute Digital News Report 2018* (7. kiadás). Reuters Institute for the Study of Journalism <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/digital-news-report-2018.pdf>

Newman, N., Fletcher, R., Robertson, C. T., Eddy, K. és Nielsen, R. K. (2022). *Reuters Institute Digital News Report 2022* (11. kiadás) Reuters Institute for the Study of Journalism. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2022-06/Digital_News-Report_2022.pdf

Newman, N., Fletcher, R., Schultz, A., Andi, S., Robertson, C. T. és Nielsen, R. K. (2021). *Reuters Institute Digital News Report 2021* (10. kiadás). Reuters Institute for the Study of Journalism <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2021>.

Nicholls, T., Shabbir, N. és Nielsen, R. K. (2016). *Digital News Project 2016* [jelentés]. Reuters Institute for the Study of Journalism. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2017-09/Digital-Born_News_Media_in_Europe.pdf

Origo. (2012. július 4.). Szorosra zárt ajtón dörömböl Washingtonban a kormány. *Origo*. <https://www.origo.hu/itthon/20120703-amerikai-kepviseloktol-ker-segitseget-orban-az-internetes-gyuloletbeszed-megfekezesere.html>

Unió radikalizálódástudatossági hálózat. (2019). *Far-right extremism. A practical introduction* [kézikönyv]. RAN Kiválósági Központ. https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/dbf80750-0472-4a11-86a6-93ac7c34e568_en?filename=ran_fre_factbook_20191205_en.pdf

Unió radikalizálódástudatossági hálózat. (2020). *The Impact of Conspiracy Narratives on Violent RWE and LWE Narratives* [összegző tanulmány]. https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2021-01/ran_c-n_concl_pap_impact_consp_narr_on_vrwe_vlwe_24-25_112021_en.pdf

Rákay, F. (2008. augusztus 15.). About the Kuruc.info news portal. *Kuruc.info*. <https://kuruc.info/r/40/27066/>

Schofield, H. (2014. október 21.). The channel that's spiced up French TV. *BBC News*. <https://www.bbc.co.uk/news/magazine-29709436>

Schraer, R. (2021. november 27.). Covid: Conspiracy and untruths drive Europe's Covid protests. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/59390968>

Taylor, S. D. (2019). The decline of local news and its effect on polarization. *Governance: The Political Science Journal at UNLV*, 6(2), 2. o.

Thurman, N. és Fletcher, R. (2019). Has digital distribution rejuvenated readership? Revisiting the age demographics of newspaper consumption. *Journalism Studies*, 20(4), 542–562. o.

Wettstein, M., Esser, F., Schulz, A., Wirz, D. S. és Wirth, W. (2018). News media as gatekeepers, critics, and initiators of populist communication: How journalists in ten countries deal with the populist challenge. *The International Journal of Press/Politics*, 23(4), 476–495. o.

Wojcieszak, M., de Leeuw, S., Menchen-Trevino, E., Lee, S., Huang-Isherwood, K. M. és Weeks, B. (2021). No polarization from partisan news: Over-time evidence from trace data. *The International Journal of Press/Politics*, 1, 26. o. <https://doi.org/10.1177/19401612211047194>

Wouterse, L. és Gssime, Y. (2020). *Local Communications for Returning FTFs* [összegző tanulmány]. Unió radikalizálódástudatossági hálózat. https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2020-07/ran_local_conclusions_communication_26-25_5_2020_en.pdf

Zelizer, B. (2009). Journalism and the Academy. In: K. Wahl-Jorgensen és T. Hanitzsch (szerk.), *The Handbook of Journalism Studies* (51–63. o.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203877685>

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK AZ EURÓPAI UNIÓRÓL

Online

Az Európai Unióval kapcsolatban az Európai Unió összes hivatalos nyelvén található további információkat az Europa weboldalon: https://european-union.europa.eu/index_hu

Európai uniós kiadványok

Ingyenes és fizetős európai uniós kiadványokat tölthet le és rendelhet a következő weboldalon: <https://op.europa.eu/hu/web/general-publications/publications>. Ha több példányra van szüksége az ingyenes kiadványokból, lépjen kapcsolatba a Europe Direct Tájékoztató Központtal vagy a helyi tájékoztató központtal (lásd: https://european-union.europa.eu/contact-eu_hu).

Uniós jog és kapcsolódó dokumentumok

Az Európai Unióval kapcsolatos jogi információk megtekintéséhez – beleértve az 1952 óta érvényben lévő uniós jogot minden hivatalos nyelven – látogasson el az EUR-Lex weboldalára: <http://eur-lex.europa.eu>

Nyílt hozzáférésű adatok az Európai Unióról

A nyílt hozzáférésű adatok európai uniós portálja (<https://data.europa.eu/hu>) hozzáférést biztosít az európai uniós adatkészletekhez. Az adatok ingyenesen letölthetők és újrafelhasználhatók, üzleti és nem üzleti célokra is.

Radicalisation Awareness Network

RANI

Practitioners

Publications Office
of the European Union